

לקוטי תורה • ראש השנה • מאמר 1

דרושים לראש השנה ועשיית ויוהכ"פ

מאמרים לראש השנה, עשרת ימי תשובה
ויום הכיפורים: "תקעו בחודש שופר"

בראש השנה מסתלקת החיות של כל העולמות ומתחדשת, ויש להמשיך מחדש את
מלכותו של ה'. למי שפגם בתורה ובמצוות, הדבר אפשרי רק באמצעות הרצון
העליון שלמעלה מן החכמה, שמתעורר בקריאה שאין בה מילים, מעומק הלב:
קריאת התשובה והשופר.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/rosh-hashanah/1

הנקודה

בראש השנה מסתלקת החיות של כל העולמות ומתחדשת, ויש להמשיך מחדש את מלכותו של ה'. למי שפגם בתורה ובמצוות, הדבר אפשרי רק באמצעות הרצון העליון שלמעלה מן החכמה, שמתעורר בקריאה שאין בה מילים, מעומק הלב: קריאת התשובה והשוfer.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר פותח בפסוקים מתהילים פא, ד-ה. תשרי הוא "ראש" השנה: כשם שהראש כולל את חיות הגוף בכללותה, כך ראש השנה מביא חיות כללית חדשה לכל העולמות, כדי שתתגלה מלכותו של ה', הבחינה שמחיה אותם. אולם מאז הבריאה הראשונה, גילוי זה תלוי בכך שבני האדם יקבלו את עולו ברצון, ולכן ראש השנה הוא יום הדין. במהלך השנה נמשך הרצון העליון באמצעות התורה והמצוות, "איברי המלך", שבהם מתלבש הרצון בחכמה. מי שפגם בהם אינו יכול להמשיך אותו בדרך זו. אבל תשובה מעומק הלב, מרירות גדולה מכדי שאפשר יהיה לבטאה במילים, מגיעה לרצון נעלה יותר, לגלגלתא שלמעלה מן החכמה, שמשלימה כל חסרון — כמו חפירה עד המעיין שממלאת מחדש נהר שהתייבש. רצון זה מתגלה בראש השנה באמצעות קולו הפשוט, חסר המילים, של השופר, ובעשרת ימי תשובה הוא עולה עד נעילה וממשיך אל שמחת סוכות. לבסוף נדרשים "חוק לישראלי" ו"משפט לאלקי יעקב" כמתנות הניתנות לשתי מדרגות של עובדי ה'.

מבנה

1	ראש השנה וחידוש המלכות	2-11
	תשרי מחדש את החיות של כל העולמות, כשם שהראש מחיה את הגוף; חידוש זה מגלה את מלכותו של ה', אך הוא תלוי בקבלת עולו, ולכן ראש השנה הוא יום הדין, והנופלים מתרוממים באמצעות הכיסופים לקבל אותו.	
2	תורה ומצוות: הרצון המתלבש בחכמה	31
	במהלך השנה נמשך הרצון העליון באמצעות התורה והמצוות, "איברי המלך"; כל מצווה מחברת את ציווי המלך עם טעמה הפנימי.	
3	הקושי של מי שפגם	41
	מי שנכשל בקיום התורה והמצוות אינו יכול להמשיך את הרצון בדרך זו; כאן באים לידי ביטוי מעלתם של ראש השנה ועשרת ימי תשובה.	
4	מן העומק: תשובה והרצון שלמעלה מן החכמה	51
	קריאה מעומק הלב, מעבר למילים, מעוררת את הרצון שלמעלה מסדר ההשתלשלות — הגלגלתא — שמשלים את החסרונות שהותירו המצוות שהאדם לא קיים; בכך מוסבר "סלח לנו כי טאנו".	
5	השוfer ועשרת ימי תשובה	61
	התקיעה היא קריאתו חסרת המילים של הלב הפנימי, שממשיכה את התענוג והרצון העליונים ומחדשת את העולמות; שפרה, תרועה וישרון ממחישים זאת, ועשרת הימים מקבילים לעשר כוחות הנפש.	
6	בכסה: מן ההסתלקות אל שמחת סוכות	71
	הרצון החדש נמשך באמצעות ההסתלקות כליל ראש השנה, עולה עד נעילה ומתבטא בשמחה הכפולה של סוכות ובניסוך המים.	

מי שבמדרגת ישראל מקבל חוק, חיות וקשר חקוק עם ה'; מי שבמדרגת יעקב מקבל משפט — רחמים המסייעים לו להכניע את יצרו. תשרי נדרש כ"ישראל" — יושר הלב.

מושגים

ראש השנה ראש ומוחין של השנה

כשם שהראש כולל את חיות הגוף בכללותה ומעביר לכל איבר את חלקו המסוים, כך ראש השנה כולל את החיות הכללית של השנה, שממנה מקבל כל חודש את חיותו שלו.

מלכותו גילוי מלכותו ית'

המדרגה היחידה של ה' שמתגלה בעולמות ומחיה אותם. מלכות קיימת רק במקום שמקבלים אותה ברצון; אחרת יש רק "ממשלה".

רמ"ח איברי המלך רמ"ח אברים דמלכא

מצוות עשה הן ערוצים הממשיכים את החכמה העליונה, כדי שה' יעשה "מלך העולם", כשם שהאיברים מעבירים את חיות הראש אל הגוף.

שתי בחינות ברצון העליון ב' בחינות ברצון העליון

הרצון המתלבש בחכמה, שנמשך באמצעות התורה והמצוות על ידי הצדיקים הגמורים; והרצון שלמעלה מן החכמה, "רצון כל הרצונות", שמתגלה לבעלי תשובה וממנו באה הסליחה.

גלגלתא גלגלתא דחפאי על מוחא

"הגולגולת המכסה על המוח": כשם שהגולגולת מכסה את מקום משכנו של השכל אך אינה מכילה אותו, כך רצון זה הוא למעלה מחכמה, בינה ודעת. גילוי הוא עניינו של ראש השנה.

עומק הלב עומקא דלבא

הנקודה הפנימית ביותר של הנפש, שאליה מגיעים באמצעות מרידות גדולה מכפי שהנפש יכולה להכיל, והיא מתבטאת רק בקריאה חסרת מילים; היא מעוררת את העומק העליון, ככתוב: "ממעמקים קראתיך".

תקיעה תקיעה

קולו הפשוט והבלתי מקוטע של השופר, נשימת הלב הפנימי, שלמעלה מן הדיבור והחכמה, הממשיכה את התענוג והרצון העליונים.

בכסה בכסה

"בזמן ההסתרה": הסתלקות החיות של השנה שעברה בליל ראש השנה, שבאמצעותה מתגלה הרצון החדש והנעלה יותר.

חוק ומשפט חק ומשפט

שתי המתנות של ראש השנה: חוק — חיות קבועה וקשר חקוק — למי שבמדרגת ישראל; ומשפט, שהוא רחמים, למי שבמדרגת יעקב ועדיין נאבק.

קטע 1 • 11-2

ראש השנה וחידוש המלכות

1 דרושים לראש השנה ועשיית [ועשרת ימי תשובה] ויוהכ"פ [ויום הכפורים]

מאמרים לראש השנה, לעשרת ימי תשובה וליום הכיפורים

כותרת זו מציגה סדרת מאמרים השייכים לתקופה אחת של דין ותשובה: ראש השנה, עשרת ימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכיפורים, ויום הכיפורים עצמו. תשובה, המתורגמת לעיתים כ"חרטה", פירושה "שיבה" אל ה'.

2 תקעו בחדש¹ שופר בכסה ליום חגנו כי חק² לישראל הוא משפט לאלהי יעקב.³

"תקעו בשופר בחדש, בכיסוי, ביום חגנו; כי חוק הוא לישראל, משפט לאלקי יעקב."

הפסוק (תהילים פא, ד-ה) הוא הנושא של המאמר כולו, ובו יידונו הביטויים בזה אחר זה: "בחדש" במשמעות של התחדשות, "בכסה" במשמעות של כיסוי הלבנה והאור בראש השנה, ו"חוק לישראל" ו"משפט לאלקי יעקב" כשתי מדרגות בעבודת ה'.

הנה כל החדשים⁴ נקראו חדשי השנה⁵ משא"כ תשרי נק' חדש סתם חידוש כללי לכללות העולמות והתהוותם מאין ליש לפי שבו ר"ה [ראש השנה] שהוא בחי' ראש ומוחין של השנה.

הנה, כל החדשים נקראים "חדשי השנה", ואילו תשרי נקרא "חדש" סתם: התחדשות כללית לכללות העולמות ולהתהוותם מאין ליש, משום שבו חל ראש השנה, שהוא בחינת הראש והמוחין של השנה.

במקומות אחרים בתורה מדובר באופן כללי על "חדשי השנה", ואילו בפסוק זה נאמר רק "בחדש", בלי לציין איזה חודש. אדמו"ר הזקן מפרש שזהו חודש ההתחדשות בה"א הידיעה: המילה "חדש" קשורה למילה "חידוש", ותשרי מחדש את כל העולמות בכללותם, משום שראש השנה הוא ה"ראש" של השנה.

כי הנה בחינת עולם שנה נפש^{6,7} שוה, שכמו שיש בנפש ראש ומוחין שבו גילוי כללות החיות וממנו נתפשט ונמשך באברים חיות פרטי לכל אבר

שהרי הבחינות של עולם, שנה ונפש מקבילות זו לזו: כשם שבנפש יש ראש ומוחין, שבהם מתגלה החיות בכללותה, ומהם מתפשטת ונמשכת חיות פרטית אל האיברים, לכל איבר ואיבר,

הדברים מבוססים על שלושת הממדים שבספר יצירה: עולם (מקום), שנה (זמן) ונפש (האדם), המקבילים זה לזה. באדם, הראש והמוחין כוללים את החיות בכללותה, ומשם נמשכת חיות במידה מסוימת לכל איבר.

לפי מזגו ותכונתו כך הוא בעולם ושנה, עולם בחי' מקום ושנה בחי' זמן שבר"ה [שבראש השנה] הוא גילוי כללות החיות וממנו נמשך חיות פרטי לכל חודש

בהתאם למזגו ולתכונתו, כך הוא גם בעולם ובשנה — עולם הוא בחינת מקום ושנה היא בחינת זמן: בראש השנה מתגלה החיות בכללותה, וממנה נמשכת חיות פרטית לכל חודש.

כל איבר מקבל חיות המתאימה למבנה המיוחד שלו. באותו אופן, גם לזמן יש "ראש": בראש השנה כלולה החיות של השנה כולה בכללותה, וממנה מקבל כל חודש את חלקו המיוחד.

כי כל חודש הוא התחדשות החיות מאין ליש. אך בכל חדש הוא התחדשות חיות פרטי, וברי"ה [ובראש השנה] התחדשות חיות כללי לכל השנה,

שהרי בכל חודש מתחדשת החיות מאין ליש. אלא שבכל חודש מתחדשת חיות פרטית, ובראש השנה מתחדשת חיות כללית לכל השנה,

בכל ראש חודש מתחדשת הבריאה, אך באופן פרטי, המתאים לאותו חודש. בראש השנה מתחדשת החיות הכללית של השנה כולה, וממנה נמשכת החיות לחודשים.

(ועיין בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך שנה⁸ כי י"ב ר"ח [ראש חודש] הם בחיי י"ב בקר ור"ה [וראש השנה] הוא בחיי והים עליהם מלמעלה^{9,10} ועמ"ש מזה בד"ה מי מנה¹¹ עפר יעקב¹²

(ועיינו בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "שנה", שהרי שנים-עשר ראשי החודשים הם בחינת שנים-עשר הבקר, וראש השנה הוא בחינת "והים עליהם מלמעלה". ועיינו גם במה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "מי מנה עפר יעקב".

הסוגריים מפנים לספר הקבלי פרדס רימונים, במילון המונחים שלו, ערכי הכינויים: שנים-עשר ראשי החודשים מקבילים לשנים-עשר הבקר מנחושת שבבית המקדש של שלמה, וראש השנה מקביל לכיור הגדול, "הים", שניצב על גביהם (מלכים א ז, כה). ההתחדשות הכללית עומדת מעל שנים-עשרה ההתחדשויות הפרטיות, כשם שהים עמד מעל הבקר.

ולכן הוא זמן התשובה כי התשובה נמשלה לים כמ"ש ברבות באיכה ע"פ סכותה באף^{13,14} ונמשלה התשובה לים כו' ובפ' ואתחנן דרפ"ט ב').¹⁵

ולכן זהו זמן התשובה, שכן התשובה נמשלה לים, כפי שנאמר במדרש איכה רבה על הפסוק "סכותה באף": התשובה נמשלה לים וכו'; וכן בפרשת ואתחנן, דף רפט, ע"ב).

מכיוון שראש השנה הוא בחינת ה"ים", הוא זמן התשובה, שהמדרש משווה לים. כפי שמסכמות הערות קה"ת את שני המדרשים המובאים כאן, שערי התשובה פתוחים תמיד, כשם שהים פתוח תמיד.

ובכל שנה מתחדש חיות כללי אחר,¹⁶ וחידוש זה הוא להיות גילוי מלכותו ית' בחיי ממכ"ע [ממלא כל עלמין] אפילו בעולמות עליונים.

ובכל שנה מתחדשת חיות כללית חדשה, וחידוש זה נועד לכך שמלכותו יתברך תתגלה — בחינת ממלא כל עלמין — גם בעולמות העליונים.

החיות של כל שנה חדשה ואינה חזרה על השנה הקודמת. מטרתה היא שמלכות ה', האור המחיה כל עולם ועולם, תתגלה בכל העולמות, גם בעולמות העליונים ביותר.

אך הנה גילוי זה תלוי במעשה התחתונים וע"ז נאמר תקעו בחדש שופר כו'. וביאור ענין שופר

אך גילוי זה תלוי במעשיהם של התחתונים, ועל כך נאמר: "תקעו בחודש שופר" וכו'. וביאור עניינו של השופר,

כאן חל מפנה במהלך: התחדשות זו אינה מתרחשת מאליה, אלא תלויה במה שבני האדם למטה עושים, ומשום כך מצווה הפסוק לתקוע בשופר. כעת מתחיל אדמו"ר הזקן לבאר את עניינו של השופר.

וגם ענין עשיית [עשרת ימי תשובה] שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ דרשו ה' בהמצאו אלו עשיית [עשרת ימי תשובה]¹⁷ ולמה הימים האלו הם דוקא ימי תשובה.

וכן עניינם של עשרת ימי תשובה — שהרי רבותינו זכרונם לברכה אמרו על הפסוק "דרשו את ה' בהמצאו": "אלו עשרת ימי תשובה" — ומדוע ימים אלה דוקא הם ימי תשובה.

התלמוד (ראש השנה יח ע"א) דורש את דברי ישעיהו "דרשו את ה' בהמצאו" על עשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, שבהם ה' קרוב במיוחד. המאמר יסביר מדוע דוקא ימים אלה הם ימי תשובה.

הנה מלכותך מלכות כל עולמים כתיב פיי עולמים לשון העלם¹⁸ שקודם התהוות העולמות היה¹⁹ הוא ושמו בלבד,²⁰ וכדי שיתהוו העולמות מאין ליש צמצם והעלים אור שפע א"ס ב"ה שלא יהיה רק גילוי מלכותו ית'²¹

והנה כתוב: "מלכותך מלכות כל עולמים". פירוש המילה "עולמים" הוא מלשון העלם. שכן קודם להתהוות העולמות היה הוא ושמו בלבד; וכדי שהעולמות יתהוו מאין ליש, צמצם והעלים את אור השפע של אין סוף ברוך הוא, כך שיהיה רק גילוי מלכותו יתברך.

בתהילים קמה, יג נאמר שמלכותו של ה' היא "מלכות כל עולמים", והמילה "עולם" קשורה למילה "העלם". קודם הבריא היה רק "הוא ושמו"; כדי לברוא עולמות מוגבלים, הסתיר ה' את אורו האין-סופי, והניח רק למלכותו — המדרגה הנמוכה ביותר — להתגלות.

(ועמ"ש בביאור ע"פ מנורת זהב)²² שמגילוי מלכותו ית' לבד הוא שחיים וקיימים כל העולמות עליונים ותחתונים,

(ועיינו במה שכתוב בביאור על הפסוק "מנורת זהב"); שהרי רק מגילוי מלכותו יתברך חיות וקיימות כל העולמות, העליונים והתחתונים.

ההפניה שבסוגריים היא לביאור במקום אחר על מנורת הזהב שבחזון זכריה. כל העולמות, העליונים והתחתונים, מקבלים חיות מאותה מדרגה אחת שהתגלתה — מלכותו — ולא משום דבר שמעבר לה.

והנה צמצום זה אינו אלא לגבי העולמות אבל לגבי הקב"ה אין שום שינוי ח"ו [חס ושלום] וכמ"ש גם חשך לא יחשיך²³ ואתה הוא ראשון²⁴ כו'

והנה צמצום זה הוא רק ביחס לעולמות; אבל ביחס להקדוש ברוך הוא אין בו שום שינוי, חס ושלום, וכמו שכתוב: "גם חושך לא יחשיך", וכן "אתה הוא ראשון" וכו'.

ההסתר קיים רק מצד העולמות; ה' עצמו אינו משתנה בגללו. "גם חושך לא יחשיך" לפניו (תהילים קלט, יב), והתפילה "אתה הוא ראשון" מבטאת שהוא אותו הדבר לפני הבריא ולאחריה.

דכולא קמיה כלא חשיב,²⁵ ונקרא המלך המרומם לבדו מאז²⁶ פי' שהוא בבחי' לבדו כמאז וקודם שנברא העולם ומה שנמשך גילוי מדת מלכותו ית' הוא כמ"ש ה' מלך גאות לבש²⁷ כו'.

שהרי הכול נחשב לפניו כאין. והוא נקרא "המלך המרומם לבדו מאז": פירוש הדבר שהוא בבחינת "לבדו", כפי שהיה מאז, קודם שנברא העולם. והמשכת גילוי מידת מלכותו יתברך היא כפי שכתוב: "ה' מלך, גאות לבש" וכו'.

כלשון הזוהר, "הכול נחשב לפניו כאין", ולכן הוא נותר "לבדו" גם עכשיו, כפי שהיה קודם הבריאה. כך מכנה אותו ברכת יוצר שבתפילת שחרית: "המלך המרומם לבדו מאז". היותו מלך על העולמות מתוארת בתהילים צג, א כמי שמתלבש בלבוש.

שנתלבש בלבוש גיאות להיות מלך שמו נקרא שכך עלה ברצונו ית' להעלים ולהסתיר אור ושפע א"ס ב"ה בכדי שיתהוו עולמות בירידות והשתלשלות המדרגה עד שיהיה עוה"ז השפל הגשמי שבו נעשה משכן האדם

שהתלבש בלבוש של גאווה כדי שייקרא שמו "מלך". שכן כך עלה ברצונו יתברך להעלים ולהסתיר את אור השפע של אין סוף ברוך הוא, כדי שהעולמות יתהוו באמצעות ירידות והשתלשלות של מדרגה אחר מדרגה, עד שתהיה מציאותו של העולם הזה השפל והגשמי, שבו נעשה משכנו של האדם,

המלכות היא "לבוש של גאווה" שה' בחר ללבוש: הוא רצה להסתיר את אורו האינסופי, כדי שיוכלו להתהוות עולמות, שלב אחר שלב בירידה, עד לעולם הזה השפל והגשמי שבו האדם חי.

כדי לאהפכא חשוכא לנהורא²⁸ ויהי [ויהיה] יתרון האור הבא²⁹ מן החשך (ע' [עיינן] בס"פ תצוה קפ"ז סע"א [סוף עמוד א]^{30, 31} ועמ"ש סד"ה וידעת היום)³²

כדי להפוך את החושך לאור, וכדי שיהיה יתרון לאור הבא מן החושך (עיינו בסוף פרשת תצוה [בזוהר]), קפ"ז ע"א; וכן במה שכתוב בסוף המאמר הפותח במילים "וידעת היום").

מטרת הירידה היא להפוך את החושך לאור, שכן יש יתרון לאור שיוצא מתוך החושך על פני אור לבדו (קהלת ב, יג). ההפניה שבסוגריים היא לזוהר בסוף פרשת תצוה ולמאמר על "וידעת היום" בפרשת ואתחנן.

ומהו תכלית היתרון הזה של האור שמתוך החשך כך הוא רצון העליון ב"ה למעלה מבחינת חכמה והשגה ונקרא בזהר בריש הורמנותא דמלכא³³ כו',

ומהי התכלית העליונה של היתרון הזה של האור הבא מתוך החושך? כך הוא רצונו העליון יתברך, שלמעלה מבחינת חכמה והשגה; ובזוהר הוא נקרא "בריש הורמנותא דמלכא" — בראשית סמכותו של המלך וכו'.

לרצון של ה' להוציא אור מתוך החושך אין הסבר שהשכל יכול לספק: זהו רצונו, שלמעלה מן החכמה. הזוהר (1:15a) מכנה את ההתעוררות הראשונה הזאת של הרצון האלוקי "בריש הורמנותא דמלכא" — בראשית סמכותו של המלך.

והנה תחלת בריאת העולמות היי [היה] כשעלה ברצונו מעצמו בחדס חנם כמו שכתוב כי אמרתי עולם חסד יבנה,³⁴ אבל מאז והלאה הנה המשכת רצון זה תלוי במעשה התחתונים,³⁵

והנה, בריאת העולמות החלה כאשר הדבר עלה ברצונו מאליו, בחדס חנם, כמו שכתוב: "כי אמרתי עולם חסד יבנה"; אך מאז ואילך, המשכת רצון זה תלויה במעשיהם של הנבראים שלמטה.

מעשה הבריאה הראשון היה מתנה חנם, כפי שנאמר בתהילים פט, ג: "עולם חסד יבנה". מאז ואילך, המשך ההמשכה של רצון ה' תלוי במעשיהם של בני האדם שלמטה.

והנה עיקר זמן המשכת הרצון זה הוא בר"ה [בראש השנה] שבו התחדשות החיות כללי של שנה הבאה והמשכת החיות כללי של שנה שעברה הוא בבחי' הסתלקות בתחלת ליל³⁶ ראש השנה,

והנה, עיקר הזמן להמשכת רצון זה הוא בראש השנה, שבו מתחדשת החיות הכללית של השנה הבאה; ואילו החיות הכללית של השנה שעברה נמצאת במצב של הסתלקות בתחילת ליל ראש השנה.

המשכת רצון ה' מתרחשת בעיקר בראש השנה. בתחילת ליל ראש השנה מסתלקת החיות של השנה שעברה, ויש להמשיך חיות חדשה לשנה הבאה; איגרת הקודש, סימן י"ד, בתניא מתארת את אותה הסתלקות והתחדשות שנתית.

ולכן ר"ה [ראש השנה] הוא יום הדין³⁷ שבו דנין את האדם על מעשיו שעברו בשנה שעברה כי להיות עוד התחדשות החיות כללי של שנה זו יש ע"ז כמה קטרוגים

ולכן ראש השנה הוא יום הדין, שבו דנים את האדם על מעשיו בשנה שעברה; שכן, כדי שתתחדש שוב החיות הכללית של שנה זו, יש על כך קטרוגים רבים

זו הסיבה שראש השנה הוא יום הדין (ראש השנה טז ע"א). לפני שניתנת חיות חדשה לשנה, יש קטרוגים המטילים ספק אם האדם ראוי לה.

על האדם אם ראוי הוא לכך³⁸ להיות נמשך ע"י רצון העליון ב"ה בגילוי מלכותו ית' מפני כמה פריקת עול שיש שאינם מקבלים עליהם תמיד עול מלכות שמים

על האדם — האם הוא ראוי לכך, שהחיות תימשך אליו באמצעות רצונו העליון יתברך, בגילוי מלכותו יתברך — בגלל דרכים רבות של פריקת עול, כשאין מקבלים עליהם תמיד את עול מלכות שמים

השאלה היא אם האדם ראוי לכך שחיות תימשך אליו באמצעות רצון ה', בגילוי מלכותו. הקטרוג עליו הוא פריקת עול: הוא אינו מקבל עליו בעקביות את עול מלכות ה'.

באהבה וברצון כ"א [כל אחד / כל אחת] **לפרקים ועתים מזומנים שזוכר את ממה"מ** [מלך מלכי המלכים] **הקב"ה**
משא"כ כל היום פונה למחשבתו כל אחד ואחד לפום מאי דידע בנפשיה, ובפרט מי שאינו נזהר הן
בסומ"ר [בסור מרע] **והן**

באהבה וברצון, אלא רק לפרקים ובזמנים קבועים, כשנזכרים במלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא; ואילו בשאר היום כל אחד ואחד פונה למחשבותיו שלו, "כל אחד לפי מה שהוא יודע בנפשו"; ובפרט מי שאינו נזהר הן בסור מרע והן

רבים מקבלים עליהם את מלכות ה' באהבה רק בזמנים קבועים, כגון בשעת התפילה, ובשאר היום פונים לענייניהם, כל אחד לפי מידתו. חמור מכך הוא מי שאינו נזהר בשתי החובות הבסיסיות של "סור מרע" ו"עשה טוב".

בועשה טוב כאו"א [כל אחד ואחד] **לפי מדרגתו שא"א להיות המשכת רצון העליון ב"ה לגילוי מלכותו ית'**
כשיש ח"ו [חס ושלום] **פריקת עול מלכות שמים למטה מאחר שאין מקבלים עליהם עול מלכותו ית'**
ברצון

בעשה טוב, כל אחד ואחד לפי מדרגתו. שכן אי אפשר שתימשך הרצון העליון יתברך כדי לגלות את מלכותו יתברך, כאשר יש, חלילה, פריקת עול מלכות שמים למטה, מאחר שאין מקבלים עליהם ברצון את עול מלכותו יתברך

כל אדם נידון לפי מדרגתו שלו. מלך מולך רק על מי שמקבלים את מלכותו; לכן, כאשר פורקים למטה את עול מלכות שמים, אין הרצון העליון יכול להימשך כדי לגלות את מלכותו.

(ועמ"ש בד"ה יונתי בחגוי^{39,40} בענין יפתי הוד והדר לבשת⁴¹ משא"כ כשיש פריקת עול זהו בחינת
אלביש שמים קדרות⁴² ואזי אין גילוי רק מבחי' וממשלתך בכל דור ודור שהוא למטה מבחי' מלכותך
שהמלוכה היא דוקא אשר ברצון קבלו עליהם)

(וראה מה שנכתב בדיבור המתחיל "יונתי בחגוי", בענין "יפתי", "הוד והדר לבשת"; ואילו כשיש פריקת עול, זו בחינת "אלביש שמים קדרות", ואז יש גילוי רק מבחינת "וממשלתך בכל דור ודור", שהיא למטה מבחינת "מלכותך" — כי מלוכה היא דוקא כשהם מקבלים אותה עליהם ברצון.)

ההפניה היא למאמר המתחיל "יונתי בחגוי" (שיר השירים ב, יד): כשישראל מקבלים עליהם את העול, ה' מתלבש ב"הוד והדר" (תהילים קד, א); וכשהם פורקים אותו, "אלביש שמים קדרות" (ישעיהו נ, ג). אז מתגלה רק "וממשלתך" — שלטון מבחוץ — ולא "מלכותך", שמעצם הגדרתה מתקבלת ברצון.

אלא שע"ז נאמר סומך ה' לכל הנופלים⁴³ כו' להיות עיני כל אליך ישברו⁴⁴ להיות השברון והתוחלת

אבל על כך נאמר: "הוי תומך בכל הנופלים" וכו', כדי ש"עיני כול אליך ישברו": שהתקווה והציפייה

ובכל זאת יש תקווה למי שנפלו: "הוי תומך בכל הנופלים" (Psalms 145:14). הפסוק הבא, "עיני כול אליך ישברו", מתפרש כתיאור הדבר שעל האדם לקוות לו.

אשר כל אדם ימשוך אחריי [אחריה] ברצונו וחפצו הוא שיאיר ה' בלבו להיות מקבל עליו עומ"ש [עול מלכות שמים] באהבה ורצון, ועי"ז פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון⁴⁵

שכל אדם מבקש אחריה ברצונו ובחפצו היא שהי יאיר בלבו, כדי שיקבל עליו את עול מלכות שמים באהבה וברצון. ועל ידי כך: "פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון",

הדבר שעל האדם להשתוקק אליו באמת הוא שהי יאיר את לבו, כדי שיקבל עליו את עול מלכות שמים באהבה. עצם ההשתוקקות הזאת ממשיכה את מה שמתואר בפסוק הבא: "פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון".

שהוא בחינת רצון העליון לגילוי מלכותו ית' והוא משביע לכל חי רצון עי" פתיחת היודי"ן כי א"ת [אל תקרי] ידיך אלא יודי"ך כו',

שהוא בחינת הרצון העליון לגילוי מלכותו יתברך; והוא "משביע לכל חי רצון" באמצעות פתיחת היו"דים, כי אל תקרא "ידיך" אלא "יודי"ך וכו'.

רצון, במשמעות של רצון או חן, מתפרש כרצון העליון שמגלה את מלכות ה'. משחק אותיות — "אל תקרא ידיך אלא יודי"ך" — קושר את הפתיחה לאות יו"ד; אדמו"ר הזקן מזכיר זאת רק בדרך אגב ("וכו").

ונמשך להיות צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו⁴⁶ שאפילו בכל מעשיו שהוא בחי עשייה גשמיות יומשך ויתפשט בחי חסיד הוא חסד עליון ב"ה, ועמ"ש מזה בדי"ה כי ההרים ימוש. ^{47, 48, 49}

וכך נמשכת הבחינה של "הוי צדיק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו": שגם ב"כל מעשיו", שהיא בחינת העשייה הגשמית, תימשך ותתפשט בחינת "חסיד", שהיא החסד העליון, ברוך הוא. ועיין במה שכתוב על כך במאמר המתחיל "כי ההרים ימוש".

כתוצאה מכך, "הוי צדיק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו" (Psalms 145:17): החסד העליון של ה' מתפשט גם אל "מעשיו" — תחום העשייה הגשמית. הסוגריים המרובעים מפנים למאמר על "כי ההרים ימוש" (Isaiah 54:10).

קטע 2 • 31

תורה ומצוות: הרצון המתלבש בחכמה

3 והנה הדרך להמשכת רצון העליון ב"ה להיות גילוי מלכותו ית' לקיום והתהוות העולמות הוא בכל השנה עי" עסק התורה והמצוות שהם הן רצונו וחכמתו ית'

והנה, הדרך להמשיך את הרצון העליון, ברוך הוא, כך שתתגלה מלכותו יתברך, לקיום העולמות ולהתהוותם, היא במשך כל השנה באמצעות העיסוק בתורה ובמצוות, שהן עצם רצונו וחכמתו יתברך;

במשך השנה נמשך הרצון העליון כדי לגלות את מלכות ה' ולקיים את העולמות, באמצעות לימוד התורה וקיום המצוות. התורה והמצוות אינן דבר חיצוני לה': הן רצונו וחכמתו ממש.

דהיינו רצון העליון המלוכש בחכמה דאורייתא מחכמה נפקת שהם בחי טעמי המצות שיתגלו לעתיד שהוא המשכת אור א"ס ב"ה הגנוז בכל מצוה לפי בחינתה וערכה,

כלומר, הרצון העליון המלוכש בחכמה, שהרי "מן החכמה היא נובעת" — זוהי בחינת טעמי המצוות, שיתגלו לעתיד לבוא; ובהם נמשך אור אין סוף, ברוך הוא, הגנוז בכל מצווה, לפי מדרגתה וערכה.

הרצון מלוכש בחכמה, שהרי התורה נובעת מן החכמה. טעמה של כל מצווה, כלומר משמעותה הפנימית שתתגלה לעתיד לבוא, מבטא את מידת אור אין סוף הגנוז בה, בהתאם למדרגתה שלה.

ובדרך כלל הן המשכת אור א"ס ב"ה המלוכש בחכמה עילאה, ועד"ז תיקנו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] לברך קודם כל מצוה בא"י [ברוך אתה ה'] אמ"ה [אלקינו מלך העולם] אשר קדשנו במצותיו וצונו כו' פי'

ובכללות, המצוות הן המשכת אור אין סוף, ברוך הוא, המלוכש בחכמה עילאה. ועל דרך זו תיקנו חז"ל לברך לפני כל מצווה: "ברוך אתה הוי' אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וציונו" וכי. פירוש הדברים:

בכללות, המצוות ממשיכות את אור אין סוף המלוכש בחכמה עילאה. ברכת המצווה שתיקנו חז"ל מבטאת זאת, וכעת אדמו"ר הזקן מסביר את משמעותה של כל לשון בברכה.

כי הברכה וההמשכה מרצון העליון ב"ה להיות הוי' אלקינו ולהיות מלך העולם, הוא לפי אשר קדשנו במצותיו שהמשכת קדש העליון וחכמה עילאה הוא במצותיו עלינו

הברכה וההמשכה מן הרצון העליון, ברוך הוא, כדי שהוי' יהיה "אלקינו" וכדי שיהיה "מלך העולם", הן בהתאם ל"אשר קדשנו במצוותיו": באמצעות מצוותיו לנו נמשכים הקדושה העליונה והחכמה העילאה.

הברכה מבקשת שהוי', האין־סוף, יהיה "אלקינו" ו"מלך העולם". המשכה זו נעשית "במצוותיו": הקדושה והחכמה העילאה יורדות באמצעות המצוות שנתן לנו.

ולכן נק' רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא פי' אברין להיות מלכא, ואברין פי' המשכות כמו עד"מ שהאבר הוא המשכת והתפשטות החיות של הנפש בגוף מגילוי כללות

ולכן נקראות רמ"ח המצוות "רמ"ח איברים דמלכא" — כלומר, איברים כדי שיהיה מלך. ו"איברים" פירושה המשכות: דרך משל, איבר הוא המשכה והתפשטות של חיות הנפש בגוף, מן הגילוי הכללי

מאמר ידוע מכנה את רמ"ח מצוות עשה "רמ"ח איברים דמלכא", ואדמו"ר הזקן מפרש שהכוונה לאיברים שבאמצעותם נעשה מלך. איבר הוא ערוץ המוליך את חיות הנפש מן הראש אל חלק מסוים בגוף.

החיות שבראש ומוחין כך המצות הם המשכת בחינת חכמה עילאה שנמשך להיות בחינת מלך העולם (ועמ"ש בד"ה והיה לכם⁵⁰ לציצית ומ"ש סד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה).⁵¹

של החיות שבראש ובמוח. כך גם המצוות הן המשכה של בחינת חכמה עילאה, הנמשכת ונעשית בחינת "מלך העולם". (ועיין במה שכתוב בד"ה והיה לכם לציצית וכמה שכתוב בסוף ד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה).

כשם שהאיברים מעבירים את חיות הראש אל הגוף, כך המצוות ממשיכות את החכמה העילאה עד שה' נעשה "מלך העולם". ההפניה שבסוגריים היא למאמרים על ציצית ועל הקדמת ישראל "נעשה ונשמע".

וזהו ענין מצות צריכות כוונה שהמצות יש בהן ב' בחי'. הא' שכך הוא מצות המלך שצוה עלינו.

וזהו ענין "מצוות צריכות כוונה": במצוות יש שתי בחינות. הראשונה היא שכך ציווה אותנו המלך.

הדיון בשאלה אם "מצוות צריכות כוונה" מקבל כאן משמעות פנימית: לכל מצווה יש שתי בחינות. הראשונה היא ציווה פשוט — לקיים אותה מפני שהמלך ציווה.

והב' היא כוונתה שהם טעמי המצות שבהם ועל ידם נמשך אור א"ס ב"ה המלוכש בבחינת חכמה עילאה

והשנייה היא הכוונה שבה, כלומר טעמי המצוות, שבהם ועל ידם נמשך אור אין סוף, ברוך הוא, המלוכש בבחינת חכמה עילאה.

הבחינה השנייה היא הכוונה הפנימית של המצווה, טעמה, שבאמצעותה נמשך אור אין סוף המלוכש בחכמה עילאה.

(ועמ"ש מזה בד"ה ועתה יגדל נא),⁵² והוא ענין לשם יחוד קוב"ה [קודשא בריך הוא] ושכינתו שכינתו הוא בחי' מצות המלך

(וראה מה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "ועתה יגדל נא"). זהו ענין "לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה": שכינתיה היא בחינת מצוות המלך,

הדברים מבארים את הנוסח שאומרים לפני קיום מצווה: "לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה". השכינה, הנוכחות האלוהית השורה בעולם, מקבילה לציווי המלך.

שהוא בחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין], וקב"ה [וקודשא בריך הוא] הוא בחי' קדוש ומובדל הוא בחי' סוכ"ע הוא בחי' המשכת אור א"ס ב"ה שנמשך במצוה זו, וצ"ל בבחי' יחוד

שהיא בחינת ממלא כל עלמין; והקדוש ברוך הוא הוא בחינת הקדוש והמובדל, בחינת סוכב כל עלמין — בחינת המשכת אור אין סוף ברוך הוא הנמשך במצווה זו. והם צריכים להיות בבחינת ייחוד,

השכינה היא האור הממלא כל עולם ומחיה אותו לפי מידתו; "הקדוש ברוך הוא", הנעלה והמובדל, הוא האור הסוכב את כל העולמות, הנמשך במצווה באמצעות טעמה. שני ההיבטים שבמצווה צריכים להתאחד.

כי נעוץ סופן בתחלתן⁵³ דהיינו ע"י שעושה המצוה מפני כי היא מצות המלך שורה ומתגלה בנפשו אור א"ס ב"ה הנמשך במצוה זו:

כי "נעוץ סופן בתחלתן": כלומר, על ידי קיום המצווה מפני שהיא מצוות המלך, אור אין סוף ברוך הוא, הנמשך במצווה זו, שורה בנפשו ומתגלה בה.

הביטוי "נעוץ סופן בתחלתן" פירושו שהנקודה התחתונה ביותר קשורה לנקודה העליונה ביותר. כאשר אדם מקיים את המצווה רק מפני שהמלך ציווה עליה, האור העליון ביותר – אור אין סוף הנמשך במצווה – שורה בנפשו ומתגלה בה.

קטע 3 • 41

הקושי של מי שפגם

4 ב אך מי שפוגם בתורה ומצות הן בסור מרע⁵⁴ והן בועשה טוב כל חד לפום מאי דידע בנפשיה ואי אפשר לו להמשיך רצון העליון ב"ה לגילוי מדת מלכותו ית',

2. אך מי שפוגם בתורה ובמצוות, הן ב"סור מרע" והן ב"עשה טוב", "כל אחד לפי מה שהוא יודע בנפשו", ואינו יכול להמשיך את הרצון העליון, ברוך הוא, כדי שתתגלה מידת מלכותו יתברך:

החלק השני עוסק במי שנכשל, אם בעבירה על איסור ("סור מרע") ואם בהזנחת מצוות עשה ("עשה טוב"), כל אחד לפי דרגתו. אדם כזה אינו יכול להמשיך את רצון ה' באמצעות התורה והמצוות, בדרך הרגילה שתוארה קודם.

הנה בזה הוא יתרון מעלת ראש השנה ועשיית [ועשרת ימי תשובה] שבהם ועל ידם יומשך רצון העליון ב"ה.

הנה בכך טמונה מעלתם המיוחדת של ראש השנה ושל עשרת ימי תשובה: בהם ועל ידם נמשך הרצון העליון, ברוך הוא.

כאן באה לידי ביטוי מעלתם של ראש השנה ושל עשרת ימי תשובה: בהם ועל ידם נמשך הרצון העליון גם עבור אדם כזה. הפסקאות הבאות מסבירות כיצד.

קטע 4 • 51

מן העומק: תשובה והרצון שלמעלה מן החכמה

5 וביאור ענין זה הנה צריך להבין איך יש כח בתשובה לתקן כל הפגם שבביטול מ"ע [מצות עשה], כי הנה

במצות ל"ת [לא תעשה] שאם עבר עבירה אחת קנה לו קטיגור א' וכו'

והביאור בענין זה: יש להבין כיצד יש בכוחה של תשובה לתקן את כל הפגם שנגרם בשל אי-קיום מצוות עשה. במצוות לא תעשה, לעומת זאת, אם אדם עבר עבירה אחת, הוא קנה לו קטיגור אחד וכו',

השאלה היא: תשובה יכולה לבטל את העבירה על איסור, אך כיצד היא יכולה לתקן את אי-קיום מצוות עשה? בפרקי אבות נאמר שכל עבירה "קונה לו קטיגור" — כוח שלילי שנוצר בעקבות החטא.

כמו ששנינו בפרקי אבות⁵⁵ מאחר שישב אל ה' וירחמהו מעורר רחמים רבים למעלה והם בחי' מים טהורים שהכתוב אומר וזרקתי עליכם מים טהורים⁵⁶ וטהרתם וכתוב אם רחץ⁵⁷ ה' כו'

כפי שלמדנו בפרקי אבות — כשאדם "ישב אל ה' וירחמהו", הוא מעורר רחמים רבים. רחמים אלה הם בחינת "מים טהורים", שעליהם נאמר: "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם"; וכן נאמר: "אם רחץ ה' וכו'";

כשמדובר בעבירה על איסור, התשובה מעוררת רחמים רבים למעלה, המתוארים כ"מים טהורים" המטהרים (יחזקאל לו, כה; ישעיהו ד, ד). המילים "ישב אל ה' וירחמהו" מהדהדות את ישעיהו נה, ז.

שע"י אומרים מחה והעבר פשעינו⁵⁸ כו' שע"י הוא מוחה ומעביר הפשע והקטיגור, וכמאמר והרשעה כולה בעשן תכלה⁵⁹ כי תעביר כו' כמו שכתוב ואת רוח הטומאה אעביר⁶⁰ כו'.

ועל ידי כך אומרים: "מחה והעבר פשעינו" וכו'; כך הוא מוחק ומעביר את הפשע ואת הקטיגור. וכמאמר: "והרשעה כולה בעשן תכלה כי תעביר" וכו'; וכן נאמר: "ואת רוח הטומאה אעביר" וכו'.

לכן בתפילות יום הכיפורים אנו מבקשים מה' "למחוק ולהעביר את פשעינו": הרחמים מוחקים את החטא ואת הקטיגור שלו. תפילת הימים הנוראים, שבה מבקשים שהרשעה "תכלה כעשן", והבטחתו של זכריה "להעביר את רוח הטומאה", עוסקות באותה הסרה.

אבל מ"ע [מצות עשה] שהם המשכות אברין דמלכא ומאחר שפגם וגרם חסרון השפעתם במה איפוא יתוקן ע"י התשובה להיות שלימות השפעתם ומילוי חסרונם.

אבל מצוות עשה הן המשכות של איברי המלך. לאחר שאדם פגם בהם וגרם לחסרון בהשפעתם, במה יתוקן הדבר באמצעות התשובה, כך שהשפעתם תחזור להיות שלמה וחסרונם יתמלא?

מצוות עשה שונות: הן צינור, "איבר של המלך", שדרכו אמור להימשך אור אלוהי. אי-קיום המצווה אינו משאיר כתם שיש לשטוף, אלא גורם לכך שהשפעה חסרה; השאלה היא מה יכול להשלים את מה שלא נמשך.

אך הנה כתיב ממעמקים קראתיך⁶¹ ה' פיי שלחיות קראתיך מההעלם אל הגילוי להיות בחינת הוי' אך הנה נאמר: "ממעמקים קראתיך הוי'". פירוש הדבר: כדי שתהיה בחינת "קראתיך", כלומר, קריאה מן ההעלם אל הגילוי, עד שתהיה בחינת הוי',

התשובה מתחילה בפסוק מתהילים קל, א: "ממעמקים קראתיך הוי'". לקרוא לה' פירושו להמשיך אותו מן ההעלם אל הגילוי, כך שיתגלה בבחינת הוי'.

דהיינו המשכות והשפעות בחי' אברי דמלכא הוא עיי' ממעמקים, דהיינו עומק העליון הוא רצה"ע [רצון העליון] שלמעלה מעלה מבחי' השתלשלות המתגלה באתערותא דלתתא בעומקא דלבא רצה"ע [רצון העליון] שבנפש

כלומר, המשכת ההשפעות של בחינת איברי המלך נעשית באמצעות "ממעמקים" — העומק העליון, שהוא רצון ה' העליון, שלמעלה הרכה מבחינת ההשתלשלות. הוא מתגלה באמצעות אתערותא דלתתא, בעומק הלב — רצון ה' שבנפש;

הגילוי הזה, ההשפעה דרך איברי המלך, בא "ממעמקים": מן העומק העליון, מרצון שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות. הוא מתעורר מלמטה על ידי העומק המקביל שבאדם — עומק הלב, שהוא הרצון הפנימי ביותר של הנפש.

דהיינו עיי' שיעמיק בלבו ענין המרירות בנפשו על גודל הפגם והחסרון שגרם ולצעוק אל ה' בצר לו בכחי צעק לבם^{62,63} שיהא הלב צועק (וכמ"ש ברכות בקהלת)⁶⁴ (דפי"א)

כלומר, כאשר אדם מעמיק בלבו במרירות שבנפשו על גודל הפגם והחסרון שגרם, וזועק אל ה' בעת צרתו, בבחינת "צעק לבם" — שהלב עצמו יהיה זועק (כפי שנאמר במדרש קהלת רבה, פז, א),

לאדם נגלית העמקות הזאת כשהוא מתבונן בגודל הפגם והחסרון שגרם, עד שהמרירות ממלאת אותו והוא זועק אל ה'. זוהי הזעקה של "צעק לבם" (איכה ב, יח), שבה הלב עצמו זועק.

ע"פ דברתי אני אל לבי⁶⁵ הלב צועק שנאמר צעק לבם אל אדני⁶⁶ ועיין בזהר שמות ד"כ ע"א⁶⁷ מקרב איש ולב עמוק⁶⁸ מאד מאד מכאשר תוכל נפשו שאת מפני שאין כח בנפשו להכיל גודל המרירות,

על הפסוק "דברתי אני אל לבי" נאמר: "הלב צועק, שנאמר: צעק לבם אל אדני". ועיין בזהר, שמות, כ, א: "מקרב איש ולב עמוק" — עמוק מאד מאד, יותר מכפי שנפשו יכולה לשאת, משום שאין בנפשו כוח להכיל את גודל המרירות.

המדרש על קהלת מונה את פעולות הלב, וביניהן "הלב צועק", ומביא את הפסוק הזה. הוזהר, כפי שמצוטט בהערת קה"ת, אומר שזעקה גדולה היא מפני שהיא באה מן הלב. הפסוק בתהילים סד, ז מדבר על "לב עמוק", וכאן הוא מתפרש כעומק שמעבר למה שהנפש יכולה לשאת.

ולכן אין צעקה זו אלא בלב⁶⁹ שכל מה שהנפש מכילה עדיין יוכל להוציא בשפתיו ורוח פיו משא"כ כשתגדל המרירות בנפשו במאד מאד עד שאין כח הנפש להכיל,

לכן צעקה זו אינה אלא בלב: כל עוד הנפש יכולה להכיל את הדבר, האדם עדיין יכול לבטא אותו בשפתיו ובנשימת פיו; אבל כשהמרירות שכנפשו גדלה מאוד מאוד, עד שאין לנפש כוח להכיל אותה,

כל עוד הכאב נמצא בתחום שהנפש מסוגלת להכיל, האדם עדיין יכול לתת לו ביטוי במילים. כשהמרירות גדלה מעבר ליכולת הנפש להכיל, המילים כבר אינן מספיקות.

אזי א"א לכלוא את הרוח וצועק הלך וגעו⁷⁰ עד שאין לו כח לדבר ולהוציא בשפתיו ורוח פיו ואין לו אז אי אפשר לעצור את הנשימה, והוא צועק "הלך וגעה", עד שאין לו כוח לדבר ולהוציא מילים בשפתיו ובנשימת פיו, ואין לו

אז הנשימה פורצת בצעקה שאין בה מילים, כמו הפרות שהלכו "גועות" בדרך (שמואל א' ו', יב), עד שאינו יכול לדבר כלל.

אלא צעקת הלב לפי שנגעה עד מיצוי הנפש ממש וכמעשה דר"א [דרבי אלעזר]⁷¹ בן דרודיא שגעה בבכיה וצעקה עד שיצא נשמתו ממש,

אלא צעקת הלב, משום שהדבר הגיע עד למיצוי הנפש ממש; וכמו במעשה רבי אלעזר בן דורדיא, שגעה בבכי ובצעקה עד שנשמתו יצאה ממש,

כל שנותר הוא צעקת הלב, המגיעה לנקודה שבה הנפש מתרוקנת לגמרי. הגמרא (עבודה זרה יז ע"א) מספרת על רבי אלעזר בן דורדיא, שלאחר חיים של חטא בכה בעוצמה כה רבה עד שנשמתו יצאה.

ולכן אמרו עליו יש קונה עולמו בשעה א' שבשעה א' של תשובה קונה כל עולמו בעוה"ב [בעולם הבא]

ולכן אמרו עליו: "יש קונה עולמו בשעה אחת" — שבשעה אחת של תשובה קנה את כל עולמו בעולם הבא

עליו אמר רבי: "יש קונה עולמו בשעה אחת". שעה אחת של תשובה כזו זיכתה אותו בכל חלקו בעולם הבא.

(ולשון קונה עמ"ש ע"פ כי תקנה עבד עברי^{72,73} וע' בפע"ח [בפרי עץ חיים] בכוונת קונה הכל),^{74,75} אע"פ

[אף על פי] שלא היה בידו תורה ומצות מעולם לפי שע"י בחי' תשובה זו מעומקא

(ולעניין הלשון "קונה", ראו מה שנכתב על הפסוק "כי תקנה עבד עברי", וכן ראו בפרי עץ חיים בעניין כוונת "קונה הכול"), אף שמעולם לא היו בידו תורה ומצוות. שכן באמצעות בחינה זו של תשובה מעומק

ההערה שבסוגריים מפנה לביאור המונח "קונה" במאמר תורה אור על הפסוק "כי תקנה עבד עברי", ולכוונת האר"י במילים "קונה הכול" שבתפילת העמידה (פרי עץ חיים). לא היו ליכותו של רבי אלעזר תורה ומצוות, ואף על פי כן קנה הכול.

דלבא בחרטה ועקירת הרצון במסירת הנפש ממש הרי ע"י ביטול רצון זה בבחינה זו גורם ומעורר למעלה רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה מבחי השתלשלות, ולכן אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] במקום שבע"ת [שבעלי תשובה] עומדים ⁷⁶ כו' דמשכין ליה בחילא יתיר. ⁷⁷

הלב, מתוך חרטה ועקירת הרצון, במסירות נפש ממש — באמצעות ביטול הרצון הזה בבחינה זו הוא גורם ומעורר למעלה את הרצון העליון, ברוך הוא, הנעלה לאין ערוך מבחינת ההשתלשלות. לכן אמרו רבותינו ז"ל: "במקום שבעלי תשובה עומדים" וכו', משום שהם "ממשיכים אותו בכוח רב יותר".

תשובה כזו, מתוך חרטה, עקירת הרצון הקודם ומסירות נפש ממש, היא ביטול הרצון של האדם עצמו, והיא מעוררת בתגובה את הרצון העליון, שלמעלה מהשתלשלות. לכן בעלי תשובה עומדים במקום שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בו (ברכות לד ע"ב): כפי שאומר הזהר, הם ממשיכים אותו בכוח רב יותר.

והענין כי רצון העליון יש לו ב' ⁷⁸ בחינות הא' המלוכש בחכמה שהיא ראשית ההשתלשלות (ועמ"ש בענין עבדים היינו לפרעה ⁷⁹ ויוציאונו כו' שהלבישו כו' ע"ש)

והענין הוא שלרצון העליון יש שתי בחינות. הראשונה היא הרצון המלוכש בחכמה, שהיא ראשית ההשתלשלות (וראו מה שנכתב בענין "עבדים היינו לפרעה ויוציאונו" וכו', שהלבישו וכו'; עיינו שם);

אדמו"ר הזקן מסביר כעת את שתי הבחינות של הרצון העליון. הראשונה מלוכשת בחכמה, שהיא תחילתה של ההשתלשלות; ההפניה שבסוגריים היא לביאור על "עבדים היינו לפרעה".

שבחינת רצון זה נמשך ע"י תורה ומצות שהן הן רצון העליון ב"ה המלוכש בחכמה דאורייתא מחכמה נפקת והוא נמשך ע"י מעלת ומדרגת צדיקים גמורים המקיימים תורה ומצות כל ימיהם לעולם שבחינת רצון זו נמשכת באמצעות התורה והמצוות, שהן עצמן הרצון העליון, ברוך הוא, המלוכש בחכמה — שהרי "התורה יוצאת מחכמה"; והיא נמשכת בזכות מעלתם ומדרגתם של צדיקים גמורים, המקיימים תורה ומצוות כל ימיהם, תמיד,

הבחינה הראשונה נמשכת באמצעות התורה והמצוות, שהן הרצון המלוכש בחכמה. זוהי מדרגתם של הצדיקים הגמורים, המקיימים תורה ומצוות כל חייהם.

ולא פגמו בהם ח"ו [חס ושלום], והב' הוא בחי' רצון העליון שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות ואינו מלוכש כלל בבחי' חכמה עילאה

ולא פגמו בהם, חלילה. והבחינה השנייה היא רצון העליון, הנעלה הרבה מעל סדר ההשתלשלות, שאינו מתלבש כלל בבחינת חכמה עילאה;

אנשים אלה מעולם לא פגמו בעבודתם. מדרגת הרצון השנייה נעלית לגמרי מסדר ההשתלשלות ואינה מתלבשת כלל בחכמה.

והוא בחיי גלגלתא דחפאי על מוחא, עדי"מ דגי' חללי דגלגלתא הם משכן חכמה וכינה ודעת ועצם החופף על המוחין שאינו משכן המוחין כלל הוא הנקרא גלגלתא, כך עדי"מ בחיי רצון זה הוא למעלה מעלה ממשכן חב"ד [חכמה בינה ודעת]

והיא בחינת "גלגלתא דחפאי על מוחא" — הגולגולת המכסה על המוח. דרך משל, בשלושת חללי הגולגולת שוכנים חכמה, בינה ודעת, ואילו העצם המכסה על המוחין, שאינו משכן למוחין כלל, נקרא גלגלתא. כך, דרך משל, מדרגת רצון זו נעלית הרבה מעל למשכן חב"ד;

הרצון הנעלה הזה נקרא גלגלתא — הגולגולת המכסה על המוח. בגוף, שלושת חללי המוח משמשים משכן לחכמה, בינה ודעת, ואילו הגולגולת מכסה עליהם בלי לשמש משכן לאף אחת מהן; וכך גם הרצון הזה נעלה מכל תחום השכל.

והוא המתגלה בבע"ת [בבעלי תשובה] ע"י עומקא דלכא שהוא גי' בחיי רצון העליון שבנפש שהוא למעלה מכדי שתוכל נפשו שאת

והיא המתגלית אצל בעלי תשובה באמצעות עומק הלב, שגם הוא בחינת הרצון העליון שבנפש, הנעלה למעלה ממה שהנפש יכולה לשאת;

רצון זה מתגלה אצל בעלי תשובה באמצעות עומק הלב, שהוא מקבילו בנפש האדם: רצון הנעלה ממה שהנפש יכולה להכיל.

והוא בחיי רעותא דלכא שעל ידי רצון זה העליון שלמעלה מעלה מהשתלשלות המתגלה בנפשם מתמלא כל החסרונות והפגמים שבכישול מ"ע [מצות עשה] שיסודתה בהררי קודש⁸⁰ מחכמה עילאה, והיא בחינת "רעותא דלכא", רצון הלב: באמצעות רצון עליון זה, הנעלה הרבה מעל ההשתלשלות, המתגלה בנפשם, מתמלאים כל החסרונות והפגמים שנגרמו מביטול מצוות עשה, שיסודן בהררי קודש, מחכמה עילאה.

היא נקראת "רעותא דלכא", בארמית: "רצון הלב". מכיוון שרצון זה נעלה מכל סדר ההשתלשלות, הוא יכול למלא את החסרונות שנוצרו עקב הזנחת מצוות עשה, אף שמצוות אלה מושרשות בחכמה עילאה, המכונה "הרי קודש" (תהלים פז, א).

וכמשל הנהר הנחרב⁸¹ ויבש שכשרוצין למלאותו חופרין בעומק במעיין ומקור הנובע שעייז חוזר ומתמלא הנהר, כך עיי גילוי בחינת רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות מתמלא ומשלים כל החסרונות והפגמים,

והדבר דומה לנהר שחרב ויבש: כאשר רוצים למלאו, חופרים לעומק, עד המעיין והמקור הנובע, וכך הנהר חוזר ומתמלא. כך, על ידי גילוי בחינת הרצון העליון, ברוך הוא, הנעלה הרבה מעל סדר ההשתלשלות, מתמלאים כל החסרונות והפגמים ונשלמים;

המשל הוא לנהר שהתייבש: אין ממלאים אותו מחדש על ידי שפיכת מים לתוכו, אלא חופרים עד למעיין שמזרים אליו את מימיו. כך מתמלא החסר בצינורות באמצעות גילוי הרצון שהוא המקור הנעלה מכל הצינורות.

וזהו ממעמקים קראתיך הי' שעיי' בחיי ממעמקים קראתיך להיות המשכת הוי' מאחר שנתגלה בחינת המקור והמעייין הנובע, וזהו סלח לנו אבינו

וזהו "ממעמקים קראתיך הוי'": על ידי בחינת "ממעמקים קראתיך" נמשכת הוי', לאחר שנתגלתה בחינת המקור והמעייין הנובע. וזהו "סלח לנו אבינו",

כעת הפסוק "ממעמקים קראתיך" מתפרש במלואו: בהגעה לעומק מתגלים המקור והמעייין הנובע, ובאמצעותם נמשכת שוב הוי'. אדמו"ר הזקן מיישם זאת לכרכה שבתפילת העמידה של ימות החול: "סלח לנו אבינו".

כי חטאנו דלכאורה אינו מובן מהו כי חטאנו וכי זה הוא נתינת טעם על הסליחה והלי"ל [והוא ליה למימר] סלח לנו אבינו על אשר חטאנו,

"כי חטאנו". לכאורה הדבר אינו מובן: מה פירוש "כי חטאנו"? האם זו סיבה לסליחה? היה צריך לומר: "סלח לנו אבינו על אשר חטאנו".

הקושי הוא שהמילים "כי חטאנו" נשמעות כסיבה לסליחה, כאילו החטא עצמו הוא עילה למחילה. לכאורה היה צפוי הנוסח "סלח לנו על שחטאנו".

אך עם הנ"ל יובן שלפי שחטאנו וחסרנו המשכת השתלשלות אור א"ס ב"ה במצותיו ותורתו לכך סלח לנו לעורר מקור הרחמים והסליחות

אך על פי הדברים שנאמרו לעיל יובן: מכיוון שחטאנו וחסרנו את המשכת אור אין סוף, ברוך הוא, באמצעות השתלשלות, דרך מצוותיו ותורתו, לכן אנו מבקשים "סלח לנו" — כדי לעורר את מקור הרחמים והסליחות,

התשובה היא שמכיוון שחטאנו, נחסר השפע של האור באמצעות המצוות והתורה; לכן אנו מבקשים מהי "לסלוח", כלומר לעורר את מקור הרחמים והסליחות, שרק בכוחו להשלים את החסר.

דהיינו גילוי רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה מסדר השתלשלות כדי למלאות כל החסרונות, וזהו סלח לנו שהחזרת הרצון אינו אותו הרצון שהיה תחלה

כלומר, גילוי הרצון העליון, ברוך הוא, שהוא נעלה הרבה מאוד מסדר השתלשלות, כדי למלא את כל החסרונות. וזהו "סלח לנו": השבת הרצון אינה אותו רצון שהיה בתחילה,

מקור זה הוא הרצון העליון שמעל להשתלשלות, שבכוחו למלא כל חסרון. הסליחה אינה השבה של אותו רצון שהיה קיים לפני החטא.

שהרי אותו הרצון נסתלק ע"י החטא ועון ואיך יחזור ויומשך אלא שהחזרת הרצון והסליחה נמשך מרעוא דכל רעוין היינו מה שלמעלה מעלה מבחינת רצון המלוכש בחכמה ועמ"ש סדיה ועשית ציץ,^{82,83}

שהרי אותו רצון הסתלק בעקבות החטא והעוון, ואיך יוכל לשוב ולהימשך? אלא שהשבת הרצון והסליחה נמשכות מ"רעוא דכל רעוין", כלומר, ממה שנעלה הרבה מעל בחינת הרצון המלוכש בחכמה. ועיין במה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "ועשית ציץ",

אותו רצון שהיה קודם הסתלק בעקבות החטא, ואינו יכול פשוט לשוב. הסליחה באה ממקור נעלה יותר, "רעוא דכל רעוין", שמעל לרצון המלוכש בחכמה; ההפניה היא למאמר בתורה אור על "ועשית ציץ".

וזהו כי עמך הסליחה⁸⁴ למען תורא כי הסליחה הוא גילוי רצון העליון שלמעלה מהשתלשלות שהוא בחי' עמך ממש וכעין מ"ש

וזהו "כי עמך הסליחה למען תורא": הסליחה היא גילוי הרצון העליון שלמעלה מהשתלשלות, שהוא ממש בחינת "עמך", וכעין מה שכתוב,

בתהילים קל, ד נאמר "כי עמך הסליחה": הסליחה היא "עמך", בה' עצמו, למעלה מסדר ההשתלשלות, ולא בערוצי הבריאה.

כי עמך מקור חיים⁸⁵ שמקור כל החיים וחי החיים נמשכים ממקורא דכולא למעלה מסדר ההשתלשלות ובגילוי הסליחה ורצון העליון בבחינה זו

"כי עמך מקור חיים": מקור כל החיים וחי החיים נמשכים ממקור הכול, שלמעלה מסדר ההשתלשלות. וכאשר מתגלים הסליחה והרצון העליון בבחינה זו,

כך גם נאמר "כי עמך מקור חיים" (תהילים לו, י): מקור כל החיים נמשך ממקור הכול, שמעל להשתלשלות. כאשר הסליחה מגלה מדרגה זו, אפשר להשיב את מה שאבד.

אזי למען תורא שיש קיום לבחי' היראה שממדת מלכותו ית' שמבלעדי גילוי רצון העליון ובחי' סליחה אין קיום לגילוי מלכותו ית' למי שפגם בתורה ומצות:^{86,87}

אזי מתקיים "למען תורא" — מתקיימת בחינת היראה שממדת מלכותו יתברך; שכן בלי גילוי הרצון העליון ובחינת הסליחה, אין קיום לגילוי מלכותו יתברך אצל מי שפגם בתורה ובמצוות.

אז מתקיים "למען תורא": היראה השייכת למלכות ה' יכולה להתקיים. בלי סליחה שמקורה למעלה מסדר ההשתלשלות, מלכותו לא הייתה יכולה להתגלות אצל מי שפגם בתורה ובמצוות.

קטע 5 • 61

השופר ועשרת ימי תשובה

6 ג והנה גילוי⁸⁸ בחינה זו ורצון זה הוא מתגלה בר"ה [בראש השנה] שהוא בחי' ראש⁸⁹ וגלגלתא דחפיא על

מוחא שהוא למעלה מעלה ממשכן חכמה בינה ודעת

3. והנה, גילוי בחינה זו ורצון זה מתרחש בראש השנה, שהיא בחינת הראש ו"הגולגולת המכסה על המוח", שמעל ומעבר למושב החכמה, הבינה והדעת;

החלק השלישי מראה היכן מתגלה הרצון הנעלה הזה: בראש השנה, שהוא "ראש" השנה ומקביל לגולגולת, המכסה על מושב השכל. הרצון שאליו מגיע בעל התשובה הוא אותו רצון ממש שראש השנה מגלה.

וגם בעשרת ימי תשובה שבכל עשיית [עשרת ימי תשובה] אומרים המזמור ממעמקים קראתיך⁹⁰, ולכן

תקעו בחדש שופר פי תקעו תקיעה הוא קול פשוט⁹¹ היוצא מהבל הלב מפנימיותו

וגם בעשרת ימי תשובה, שכן בכל עשרת ימי תשובה אומרים את המזמור "ממעמקים קראתיך". ולכן נאמר: "תקעו בחדש שופר". פירוש "תקעו" הוא תקיעה, שהיא קול פשוט היוצא מהבל הלב, מעמקי פנימיותו;

הדבר מתגלה גם בעשרת ימי תשובה, שבהם מוסיפים לתפילות את מזמור ק"ל, "ממעמקים". כך מתבאר עניינו של השופר: תקיעה היא קול פשוט ורצוף, הבל הלב היוצא מנקודתו הפנימית ביותר.

והוא בחי' צעקת הלב היוצאת מפנימיות הלב שלמעלה מעלה מהחכמה שא"א להוציא בשפתיו בדבור,

שהדבור נמשך מבחי' חכמה כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ⁹²,

והוא בחינת צעקת הלב היוצאת מפנימיות הלב, שלמעלה מעלה מהחכמה, [צעקה] שאי אפשר לבטא בשפתיים בדיבור; שהרי הדיבור נמשך מבחינת חכמה, כמו שנאמר: "הוי יסד ארץ בחכמה".

קול השופר הוא צעקת הלב חסרת המילים, מן הפנימיות המתוארת לעיל, שלמעלה מהחכמה ואי אפשר לבטא בדיבור. הדיבור נמשך מבחינת חכמה, כפי שמראה הפסוק "הוי יסד ארץ בחכמה" (משלי ג, יט).

ועל זה נאמר שמעו בקולי⁹³ פי בקולי מה שבתוך קולי⁹⁴ דהיינו תוכיותו ופנימיותו שהוא בחי'

פנימיות הלב משא"כ הקול עצמו נמשך מחיצוניות הלב שלמטה מן החכמה ודעת,

ועל כך נאמר: "שמעו בקולי". פירוש "בקולי" הוא מה שבתוך קולי, כלומר פנימיותו ועומקו, שהיא בחינת פנימיות הלב; ואילו הקול עצמו נמשך מחיצוניות הלב, שלמטה מהחכמה והדעת.

בתהלים קל, ב נאמר "שמעו בקולי" — כלומר, "בתוך קולי": מבקשים מה' שישמע את מה שבתוך הקול, את פנימיות הלב. הקול הנשמע עצמו נמשך מחיצוניות הלב, שלמטה מהחכמה והדעת.

וזהו בחדש פירוש חדוש העולמות מאין ליש המתחדשים בכל ר"ה [ראש השנה] בדבר ה' ורוח פיו ית' הוא ע"י תקיעה

וזהו "בחדוש" — פירושו חידוש העולמות מאין ליש, המתחדשים בכל ראש השנה באמצעות "דבר הוי" ו"רוח פיו" יתברך, והוא נעשה על ידי התקיעה;

כעת מפרשים את "בחדוש" כ"חידוש": חידוש העולמות בכל ראש השנה, הנעשה באמצעות דבר ה' והכל פיו (תהילים לג, ו), מתרחש על ידי התקיעה.

שהיא המשכת פנימיות עונג ורצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה מבחי החכמה המתגלה בבחי' שופר שהוא ענין שפרו מעשיכם⁹⁵ בחי' שפרה שמשפרת את הולד⁹⁶

שהיא המשכת פנימיות התענוג והרצון העליון ברוך הוא, שלמעלה מעלה מבחינת החכמה, המתגלית באמצעות בחינת השופר. וזהו ענין "שפרו מעשיכם", בחינת שפרה, "שמשפרת את הולד";

התקיעה ממשיכה את פנימיות התענוג והרצון של ה', שלמעלה מהחכמה, והם מתגלים באמצעות השופר. המדרש קושר בין שופר ל"שפרו מעשיכם" (ויקרא רבה כט, ו), והגמרא מסבירה את שמה של המיילדת שפרה בכך ש"משפרת את הולד" (סוטה יא, ב).

(וזהו שם ה' אחת שפרה⁹⁷ היינו ה' עילאה דשם הוי' ומבואר במ"א ע"פ לך לך⁹⁸ שבבחינת ה', זה יש התגלות בחינה עליונה שלמעלה גם מהיו"ד וברבות פרשה שמות פ' א' ובקהלת בפסוק טוב⁹⁹ שם משמן טוב¹⁰⁰ ד"א [דבר אחר] שפרה שהעמידה ישראל כו'¹⁰¹)

(וזהו "שם האחת שפרה": "האחת" היא ה"א אחת, כלומר ה"א עילאה של שם הוי'. ומבואר במקום אחר, על הפסוק "לך לך", שבבחינת ה"א זו מתגלה בחינה עליונה, שלמעלה אפילו מהיו"ד. ובמדרש רבה על פרשת שמות, פרק א, ובקהלת על הפסוק "טוב שם משמן טוב" נאמר: "דבר אחר, שפרה שהעמידה ישראל" וכו');)

סוגריים ארוכים על השם שפרה. בשמות א, טו נאמר "שם האחת שפרה", ואדמו"ר הזקן דורש "האחת" כ"ה"א אחת" — הה"א הראשונה, כלומר ה"א עילאה של שם הוי'. במאמר תורה אור על לך לך מבואר שבה"א זו מתגלה בחינה הנעלית אפילו מהיו"ד. המדרש מוסיף ששפרה "העמידה ישראל".

ברוחו שמים שפרה¹⁰² באיוב סימן כ"ו ופרש"י [ופירוש רש"י] שפרה איהל¹⁰³, והרמב"ן [והרב"י משה בן נחמן] פ"י¹⁰⁴ שפר ותקן להעביר מעליהם הענן¹⁰⁵ כו' וכל בחינות אלו שייך בר"ה [בראש השנה] שאז הוא התגלות המדות עליונות הנק' שמים והיינו ע"י בחי' השופר. וכמו ששפרה העמידה ישראל.

"ברוחו שמים שפרה" — באיוב, פרק כו. ורש"י מפרש "שפרה": "איהל", והרמב"ן מפרש: ייפה ותיקן, להסיר מעליהם את הענן וכו'. כל הבחינות האלה שייכות לראש השנה, שאז מתגלות המדות העליונות הנקראות "שמים", והדבר נעשה באמצעות בחינת השופר. וכשם ששפרה העמידה את ישראל,

באיוב כו, יג מופיעה אותה מילה ביחס לשמים: "ברוחו שמים שפרה". רש"י מפרש שה' פרש אותם כאוהל, והרמב"ן מסביר שייפה וסידר אותם והסיר מעליהם את הענן. כל המשמעויות האלה מתאימות לראש השנה, שבו מתגלות המדות העליונות, הנקראות "שמים", באמצעות השופר.

כך נאמר בשופר כי חק לישראל הוא¹⁰⁶ וזהו שנקי מיילדות העבריות ששרש המשכה זו היא מבחי' בעבר הנהר^{107, 108} היוצא מעדן¹⁰⁹ כמ"ש בפ' אמור צ"ט¹¹⁰ א' והיינו מבחי' מקור התענוג עליון¹¹¹ כי עמך מקור חיים¹¹² שמשם נמשך להיות משפּרת את הולד),

כך נאמר על השופר: "כי חוק לישראל הוא". וזהו הטעם לכך שהן נקראות "המיילדות העבריות": שורש המשכה זו הוא בבחינת "בעבר הנהר", הנהר היוצא מעדן, כפי שנאמר בפרשת אמור בזהר, צ"ט ע"א; כלומר, בבחינת מקור התענוג העליון — "כי עמך מקור חיים" — שממנו נמשכת ההשפעה כדי "ליפות את הולד").

כשם ששפרה ייסדה את ישראל, כך השופר הוא "חוק לישראל". המיילדות נקראות עבריות משום ששורשן הוא "בעבר הנהר", הנהר היוצא מעדן — כלומר, למעלה ממנו, במקור התענוג העליון; משם בא הכוח "ליפות את הולד".

דהיינו שבחי' ענג העליון ורצון העליון שלמעלה מסדר ההשתלשלות יהיה בבחי' גילוי להיות גילוי מלכותו ית' למטה,

כלומר, שבחינת התענוג העליון והרצון העליון, שלמעלה מסדר ההשתלשלות, יהיו בגילוי, כך שמלכותו ית' תתגלה למטה.

הדברים מסכמים את מה שבסוגריים: באמצעות השופר מתגלים התענוג והרצון שלמעלה מהשתלשלות, כדי שמלכות ה' תתגלה למטה.

וזהו עלה אלקים בתרועה¹¹³ הוי בקול שופר פי' שהתעלות אלקים מלמטה למעלה יהיה בתרועה בבחינת חיבה וריעות, והמשכת הוי' מלמעלה למטה יהיה בקול וזהו "עלה אלקים בתרועה, הוי' בקול שופר". פירוש הדבר הוא שעליית אלקים מלמטה למעלה תהיה בתרועה, בבחינת חיבה ורעות; ואילו המשכת הוי' מלמעלה למטה תהיה בקול

תהלים מז, ו מחבר שתי תנועות. עליית אלקים, שם ההעלם וההגבלה, מלמטה למעלה, נעשית בתרועה, הנדרשת מלשון רעות — חיבה וידידות.

שופר בבחינת ענג העליון להמשיך תרועת מלך בו¹¹⁴ שיהיה נמשך עלינו ענג וחיבה וריעות של מלכותו ית', ואזי כתיב ויהי בישורון מלך¹¹⁵ כוי

השופר, בבחינת התענוג העליון, כדי להמשיך "תרועת מלך בו", ולהמשיך עלינו את התענוג, החיבה והרעות של מלכותו ית'. ואז נאמר "ויהי בישורון מלך" וגו',

המשכת הוי' מלמעלה באה עם קול השופר ומביאה את התענוג העליון; זהו "תרועת מלך בו" (במדבר כג, כא) — הרעות של ה' עם ישראל. ואז ה' נעשה "מלך בישורון" (דברים לג, ה).

יחד שבטי ישראל שבטי מלשון ענפים כלומר שאפילו בחינת ענפים מתפרדים יהיו יחד בחינת יחוד עליון להיות יחד לבכנו¹¹⁶ כו'

"יחד שבטי ישראל". "שבטי" הוא מלשון ענפים; כלומר, גם בחינת הענפים הנפרדים תהיה יחד, בבחינת יחוד עליון, כדי שלכנו יהיה לאחד וגו'.

הפסוק מסתיים במילים "יחד שבטי ישראל", ו"שבטי" פירושו גם ענף: אפילו ענפים שהתפצלו מתחברים לאחד. זהו הייחוד שעליו מבקשים בתפילה "יחד לבכנו", הנאמרת לפני קריאת שמע של שחרית.

(ועמ"ש מענין פי' יחד לבכנו בד"ה מי מנה עפר יעקב^{117, 118} ועי' [ועיין] מענין תקעו בחדש שופר בכסה כו' כפי' וירא קי"ד א' ב' תצוה קפ"ד א' קפ"ו א' אמור צ"ט פנחס רל"א שופטים ער"ה א' נשא קכ"א ב' פקודי רס"ז ב' רבות אמור פכ"ט).

(ועיין במה שנכתב על פירוש "יחד לבכנו" במאמר המתחיל "מי מנה עפר יעקב". ועיין בעניין "תקעו בחדש שופר בכסה" וגו' בזוהר, פרשת וירא, קי"ד ע"א-ע"ב; תצוה, קפ"ד ע"א, קפ"ו ע"א; אמור, צ"ט; פנחס, רל"א; שופטים, ער"ה ע"א; נשא, קכ"א ע"ב; פקודי, רס"ז ע"ב; רבה, אמור, פרק כ"ט.)

ההפניה שבסוגריים מפנה למאמר "מי מנה עפר יעקב" לעניין "יחד לבכנו", וכן למקומות בזוהר ובויקרא רבה (פרק כ"ט) העוסקים בפסוק זה על השופר.

אך הנה ר"ה [ראש השנה] הוא יום הדין שדנין את האדם על מעשיו משנה שעברה כי להיות ענג ורצון העליון

אך הנה, ראש השנה הוא יום הדין, שבו דנים את האדם על מעשיו מהשנה שעברה; שכן כדי שהתענוג והרצון העליון יהיו

אף על פי כן, ראש השנה הוא יום הדין: לפני שהתענוג והרצון העליון יוכלו להתגלות במלכות ה', יש לבחון את מעשיה של השנה שעברה.

בגילוי מלכותו צריך לפשפש על מה יחול הענג ובמה יתענג בגילוי מלכותו אם הי' [היה] פריקת עול מלכותו ית' ע"ז יש כמה מניעות וכמה קטרוגים כו',

בגילוי מלכותו, צריך לבדוק על מה יחול התענוג ובמה יתענג בגילוי מלכותו. אם הייתה פריקת עול מלכותו ית', יש על כך מניעות רבות וטענות רבות וגו'.

יש לבדוק על מה יחול אותו תענוג ובמה יתענג. אם אדם פרק מעליו את עול מלכות ה', יש מכשולים וטענות נגדו.

ולזה הם עשיית [עשרת ימי תשובה] להיות בבחי' ממעמקים לעורר רצון העליון וענג העליון כל יהא מונע כו'.

ולכן ישנם עשרת ימי תשובה, כדי להיות בבחינת "ממעמקים", לעורר את הרצון העליון ואת התענוג העליון, שלא יהיה דבר שיעכב זאת וכו'.

זו תכליתם של עשרת ימי תשובה: להגיע לבחינת "ממעמקים", ולעורר את הרצון העליון ואת התענוג העליון, כך ששום דבר לא יעכב אותם.

ועשרה ימים אלו הם כנגד עשר כחות הנפש שהם שכל ומדות כו' (ועמ"ש מזה סדי"ה ולא אבה¹¹⁹ הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם וסדי"ה כי ביום הזה יכפר):^{120, 121, 122, 123, 124}

ועשרה ימים אלה מכוונים כנגד עשר כוחות הנפש, שהם שכל ומדות וכו' (ועיינו במה שנכתב על כך בסוף המאמר הפותח במילים "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם", ובסוף המאמר הפותח במילים "כי ביום הזה יכפר").

עשרת הימים מכוונים כנגד עשר כוחות הנפש — הכוחות השכליים והמדות. הסוגריים מפנים לשני מאמרים בלקוטי תורה, על הפסוקים "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם" ו"כי ביום הזה יכפר".

קטע 6 • 71

בכסה: מן ההסתלקות אל שמחת סוכות

7 בכסה ליום חגנו.¹²⁵ פ"י כי הנה הרצון העליון שמתגלה בר"ה [בראש השנה] הוא ע"י בכסא שהוא בחי' ההסתלקות שבתחלת ליל ר"ה [ראש השנה]

"בכסה ליום חגנו" — "בכסה" פירושו בהסתר, ליום חגנו. כלומר, הרצון העליון שמתגלה בראש השנה נמשך באמצעות "בכסה", שהיא בחינת ההסתלקות בתחילת ליל ראש השנה,

המילים הבאות בפסוק, "בכסה", מתייחסות לליל ראש השנה, שבו הירח מכוסה, כפי שמפרש הפסוק ויקרא רבה כט, ו, ואור השנה שעברה מסתלק. הרצון העליון שמתגלה בראש השנה נמשך דווקא באמצעות הסתלקות זו.

שהוא זמן הסתלקות החיות כללי של שנה שעברה ובר"ה [ובראש השנה] על ידי התפללות והתקיעות הוא מתחדש חיות כללי אחר ומתעלה בעילוי אחר עילוי מר"ה [מראש השנה] ועד יוהכ"פ [יום הכפורים]¹²⁶ שאז בנעילה הוא גמר העליות^{127, 128} והוא זמן גמר הסליחה,

שהוא זמן הסתלקות החיות הכללית של השנה שעברה; ובראש השנה, באמצעות התפללות ותקיעות השופר, מתחדשת חיות כללית אחרת, והיא עולה עלייה אחר עלייה מראש השנה ועד יום הכיפורים, שבו, בתפילת נעילה, מסתיימות העליות, וזהו זמן השלמת הסליחה.

לאחר מכן, באמצעות התפללות והשופר, נמשכת חיות כללית חדשה, והיא עולה מדרגה לדרגה עד נעילה, תפילת הסיום של יום הכיפורים, שבה מסתיימות העליות והסליחה נשלמת. תורת האר"י בפרי עץ חיים מתארת את אותה עלייה, המגיעה לשיאה בנעילה.

ואזי כתיב לפני ה' תטהרו למעלה מבחי' הוי' כנ"ל עד שמזה נמשך ליום חגיגו הוא חג הסוכות

ואז נאמר: "לפני ה' תטהרו" — למעלה מבחינת הוי', כנזכר לעיל; ומכאן נמשך "ליום חגנו", שהוא חג הסוכות,

הפסוק בויקרא טז, ל, "לפני ה' תטהרו", מתפרש כך: "לפני", כלומר למעלה, מבחינת הוי' — הרצון שמעל להשתלשלות שהוסברה קודם. משם נמשכת ההשפעה אל "ליום חגנו", חג הסוכות.

שהוא זמן שמחתנו התגלות השמחה, ותהיה השמחה גדולה לאלקים ביתר שאת בגילוי רצון העליון ב"ה ע"י בחי' בכסא שהוא ההסתלקות שבתחלת ליל ר"ה [ראש השנה], וכמשל היוצא מן השביה ששמחתו הוא ביתר שאת וכפלים,

שהוא "זמן שמחתנו", זמן התגלות השמחה. והשמחה תהיה גדולה לה', במידה יתרה, בגילוי הרצון העליון ברוך הוא, באמצעות בחינת "בכסה", שהיא ההסתלקות בתחילת ליל ראש השנה; בדומה לאדם היוצא מן השבי, ששמחתו גדולה במידה יתרה וכפולה,

חג הסוכות הוא "זמן שמחתנו", שבו השמחה מתגלה; והשמחה גדולה עוד יותר משום שהיא באה לאחר ההסתלקות בליל ראש השנה, כשם שאדם שהשתחרר מן השבי שמח שמחה כפולה.

ולכן כתיב ושאתם מים בששון¹²⁹ שהוא ענין ניסוך המים בחג^{130, 131} על המזבח שהם המשכת גילוי מים טהורים שאמר הכתוב וזרקתי¹³² כו':¹³³

ולכן נאמר: "ושאתם מים בששון" — ענין ניסוך המים על המזבח בחג, שהוא המשכת גילוי "מים טהורים", שעליהם אומר הפסוק: "וזרקתי" וגו'.

לכן נאמר בישעיה יב, ג: "ושאתם מים בששון", והגמרא קושרת זאת לניסוך המים על המזבח בסוכות (סוכה מח, ב). המים שנשפכו שם הם הביטוי הגלוי של "המים הטהורים" ביחזקאל לו, כה — הרחמים שהתשובה מעוררת.

קטע 7 • 81

חוק לישראל ומשפט ליעקב

8 כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב.¹³⁴ הנה ישראל הוא בחי' כי שרית עם אלקים¹³⁵ כו' דהיינו שכבר נעשה שר ומושל על בחי' אלקים

"כי חוק לישראל הוא, משפט לאלוקי יעקב". והנה, ישראל הוא בחינת "כי שרית עם אלוקים" וכו', כלומר שכבר נעשה שר ומושל על בחינת אלוקים,

חלקו האחרון של הפסוק, "חוק לישראל, משפט לאלוקי יעקב", נקרא כאן כמתאר שתי דרגות בעבודת ה'. השם ישראל נדרש מן המילים "כי שרית עם אלוקים" (בראשית לב, כט): ישראל הוא כמו שר, השולט על בחינת אלוקים.

שהוא בחי' צמצום והסתר פנים להיות גילוי עוה"ז ותענוגיו שכבר נתפשטה נפשו האלקית מלבושים צואים ואתהפכא מחשוכא לנהורא ומואס ברע, ובוחר בטוב מצד רצון נפשו האלקית שהיא המושלת בקרבו ובבחי' זו¹³⁶

שהיא בחינת צמצום והסתר פנים, המאפשרים את גילוי העולם הזה ותענוגיו; שכן נפשו האלקית כבר פשטה את "לבושיה הצואים", והתהפכה מחשיכה לאור, והוא מואס ברע ובוחר בטוב מכוח רצון נפשו האלקית, שהיא השולטת בקרבו. ובבחינה זו,

אלוקים הוא שם המבטא צמצום והסתר, המסתירים את "פניו" של הקב"ה כדי שהעולם הזה ותענוגיו יוכלו להופיע. מי שנמצא בדרגת ישראל כבר הסיר מעליו את "הלבושים הצואים" של התאוות הגשמיות; אצלו החשיכה נעשתה לאור, והוא דוחה את הרע ובוחר בטוב מכוח רצונה של נפשו האלקית, השולטת בקרבו. הערת קה"ת מפנה לדברי הגמרא שהצדיקים נשלטים בידי יצרם הטוב (ברכות סא ע"ב).

כי חק כו' שנמשך לו ברי"ה [בראש השנה] מבחי' גלגלתא ורצון עליון להיות חק ומזון לכל השנה, כי חק הוא לשון מזון כמ"ש הטריפני לחם חקי¹³⁷

"כי חוק" וכו': שנמשך לו בראש השנה, מבחינת גלגלתא והרצון העליון, חוק ומזון לכל השנה. שכן "חוק" הוא לשון מזון, כמו שכתוב: "הטריפני לחם חוקי";

לאדם כזה נמשכים בראש השנה חוק מבחינת גלגלתא, הרצון העליון שלמעלה מן השכל, וכן מזון לכל השנה. "חוק" פירושו מנת מזון קצובה, כמו בפסוק "הטריפני לחם חוקי" (משלי ל, ח).

וגם חק לשון קביעות¹³⁸ וגם חק לשון חקיקה¹³⁹ והוא ענין גליף גליפו בטהירו עילאה¹⁴⁰ שהוא בחי' אותיות שבחקיקה¹⁴¹ שהם בחי' כלים

וחוק הוא גם לשון קביעות, וגם לשון חקיקה; וזהו ענין "גליף גליפו בטהירו עילאה" — חקק חקיקות באור הזוהר העליון. זו בחינת אותיות חקוקות, שהן בחינת כלים.

"חוק" פירושו גם דבר קבוע וגם דבר חקוק. דברי הזוהר "גליף גליפו בטהירו עילאה" עוסקים באותיות חקוקות, ולא כתובות; אותיות אלה הן "כלים" המכילים את האור האלוהי.

(ומשם שרש הנשמה כמאמר נשמה שנתת בי טהורה היא¹⁴² שנמשכה מבחי' טהירו עילאה ועמ"ש ע"פ וכעצם השמים לטהר),^{143, 144} כך תהיה נפשו בחי' כלי ומשכן

(ושם שורש הנשמה, כמאמר "נשמה שנתת בי טהורה היא", שנמשכה מבחינת טהירו עילאה; ועיינו כמה שנכתב על הפסוק "וכעצם השמים לטהר") — כך תהיה נפשו בחינת כלי ומשכן

שורש הנשמה נמצא שם: בברכת הבוקר "נשמה שנתת בי טהורה היא", המילים "טהורה היא" מתפרשות כמלמדות שהנשמה באה מטהירו עילאה, האור העליון. כך נעשית נפשו של מי שנמצא בדרגת ישראל כלי ומשכן קבוע לה.

להשראת אור אי"ס ב"ה בקרבו ובקביעות שכל ימיו תמיד ולעולם תהי' [תהיה] בבחינת ביטול אליו ית' ויהיה בבחי' מרכבה לשבתו להיות תורתו אומנתו יומם ולילה

להשראת אור אין סוף ברוך הוא בקרבו, בקביעות, כך שבכל ימיו, תמיד ולעולם, תהיה נפשו בבחינת ביטול אליו יתברך; והוא יהיה בבחינת מרכבה לשבתו, כך שתורתו תהיה אומנתו יומם ולילה,

אור אין סוף שורה בו בקביעות: נפשו בטלה תמיד לפני ה', והוא "מרכבה", מסור כליל לרצונו של מי שרוכב עליה. התורה היא עיסוקו הקבוע, יומם ולילה.

לא פסיק פומי' [פומיה] מגירסא וברשפי אש כשלהבת העולה מאליה לדבקה בו בתפלה וכיוצא בזה שכל דבוריו ומעשיו ומחשבותיו יהיו לה' בבחי' התקשרות חב"ד [חכמה בינה ודעת] בחב"ד [בחכמה בינה ודעת] כו' פיו אינו פוסק מלימוד, והוא מתפלל ברשפי אש, כלהבת העולה מאליה, כדי לדבוק בו, וכיוצא בזה; כך שכל דיבוריו, מעשיו ומחשבותיו יהיו לה', בבחינת התקשרות חב"ד בחב"ד וכו';

הוא לומד בלי הפסק ומתפלל באהבה בוערת העולה מאליה, כלהבה. כל דיבוריו, מעשיו ומחשבותיו מכוונים לה', ושכלו שלו נקשר בחכמה, בינה ודעת האלקיות — "חב"ד בחב"ד".

שזהו חיותו וקיומו כל ימי חלדו כמזון המחיה את הגוף ועליו יחיה האדם ועמ"ש ע"פ וככלה תעדה כליה,¹⁴⁵ משא"כ בחי' יעקב יו"ד עקב¹⁴⁶ שעדיין נפשו האלקית יורדת בעקב להתלבש בלבושי העוה"ז שכן זהו חיותו וקיומו בכל ימי חייו, כמו המזון המחיה את הגוף, ובו האדם חי. ועיינו במה שנכתב על הפסוק "וככלה תעדה כליה". לא כן בחינת יעקב, יו"ד עקב: נפשו האלקית עדיין יורדת לעקב, להתלבש בלבושי העולם הזה,

הקשר הזה הוא עצם חיותו וקיומו, כפי שהמזון מחיה את הגוף; זהו עניינו של חוק כמזון. בחינת יעקב שונה: השם נדרש כיו"ד עקב — הי"ד, נפשו האלקית, עדיין יורדת אל ה"עקב" ומתלבשת בלבושי העולם הזה.

אלא שהוא בבחי' אתכפייא ויש בזה עליות וירידות ומלחמה כו' כי לאום מלאום יאמץ¹⁴⁷ כו'

אלא שהוא בבחינת אתכפייא, כלומר הכנעה, ובכך יש עליות וירידות ומלחמה וכו', שכן "עם יגבר על עם" וכו';

אדם כזה עובד את ה' בדרך של אתכפייא — הוא מכניע את הרע שבתוכו במקום להפוך אותו. יש בחי' עליות וירידות ומלחמה פנימית, בדומה למאבקם של יעקב ועשו ברחם, שעליהם נאמר: "עם יגבר על עם" (בראשית כה, כג).

ואלמלא הקב"ה עוזרו¹⁴⁸ כו' ובבחי' זו נמשך משפט דאיהו רחמי¹⁴⁹ להמשיך לו רחמים עליונים על כל השנה להיות הקב"ה עוזרו לאכפייא כו'

"ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו" וכו'. ובבחינה זו נמשך משפט, שהוא רחמים, כדי להמשיך לו רחמים עליונים במשך השנה כולה, וכדי שהקדוש ברוך הוא יעזור לו להכניע וכו'.

הגמרא מלמדת שהיצר הרע מתגבר על האדם בכל יום, ו"אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו" לא היה יכול להתגבר עליו (קידושין ל ע"ב). עבור בחינה זו נמשך בראש השנה משפט, שהזוהר מכנה רחמים, כדי שה' יעזור לאדם במשך השנה כולה להכניע את היצר.

(ועיין ברבות¹⁵⁰ באסתר בפסוק ויהי בימי. הוא ה' אלקינו בכל הארץ משפטיו שמדת רחמיו לעולם ועמ"ש ע"פ ציון במשפט תפדה),¹⁵¹ וכל זה נמשך בר"ה [בראש השנה]

(ועיינו באסתר רבה, על הפסוק "ויהי בימי": "הוא הוי' אלקינו בכל הארץ משפטיו" — שמידת רחמיו היא לעולם. ועיינו במה שנכתב על הפסוק "ציון במשפט תפדה"). וכל זה נמשך בראש השנה.

ההפניה לאסתר רבה ולפסוק "משפטיו בכל הארץ" מראה שמשפטו של ה' הוא רחמיו הנמשכים לעולם, ומפנה למאמר על הפסוק "ציון במשפט תפדה" (ישעיהו א, כז). בהערת קה"ת מובא שבכתב-יד של מאמר זה, שנכתב בלי ההגהות, חסר כל הקטע מכאן ועד הסוף; ומוצע שהקטע החותם הוא מאת הצמח צדק.

ולכן נקרא החדש תשרי אותיות ישרת¹⁵² דהיינו בחי' ישרת לבב^{153, 154} דהיינו ליישר הלבבות שיהיה בכל לבבך בשני יצריך^{155, 156} שיומשך

לכן נקרא החודש תשרי, אותיות "ישרת", כלומר בחינת "ישרת לבב": ליישר את הלבבות, כדי שתהיה העבודה "בכל לבבך" — בשני יצריך — ותימשך

אפשר לסדר מחדש את אותיות תשרי וליצור מהן "ישרת", כלומר יושר, כמו בביטוי "ישרת לבב" (מלכים א' ג, ו): החודש מיישר את הלב. זו העבודה את ה' "בכל לבבך", שהמשנה מפרשת כ"בשני יצריך" — ביצר הטוב וביצר הרע (ברכות ט, ה).

גילוי רצון העליון ב"ה למטה מטה עד שאפילו היצר הרע יהי [יהיה] בבחי' אתכפיא כו', ועמ"ש סד"ה כי תשמע בקול בענין לעשות הישר בעיני¹⁵⁷ ה' אלקיך:

התגלות הרצון העליון, ברוך הוא, למטה מטה, עד שאפילו היצר הרע יהיה בבחינת אתכפיא, כלומר הכנעה, וכו'. ועיינו במה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "כי תשמע בקול", בעניין "לעשות הישר בעיני ה' אלקיך".

המטרה היא שהרצון העליון יתגלה גם במקומות הנמוכים ביותר, כך שאפילו היצר הרע ייכנע ויעבוד את ה'. ההפניה היא למאמר על "כי תשמע בקול ה' אלקיך... לעשות הישר בעיניו" (דברים יג, יט), שבו "ישר" מהדהד את "ישרת".

בעבודה

על האדם לקבל את עול מלכות שמים באהבה וברצון במשך כל היום, ולא רק בזמנים קבועים, ותקוותו העמוקה ביותר צריכה להיות שה' יאיר את לבו כדי שיוכל לעשות זאת. מי שפגם בתורה ובמצוות צריך, במיוחד בעשרת ימי תשובה, להתבונן לעומק בחסרון שגרם, עד שהמרידות תגיע לעומק לבו, מעבר למילים, כמו קריאת השופר; הדבר מעורר את הרצון העליון שלמעלה מכל המדרגות, שמשלים כל חסרון. ומי שעדיין נאבק ביצרו יכול לסמוך על הרחמים שנמשכים בראש השנה כדי שיוכלו לסייע לו להכניעו במשך כל השנה.

שאלות לשיחה

- מדוע ראש השנה הוא יום הדין, אם מטרתו לחדש את מלכותו של ה' על העולמות?
- כיצד יכולה התשובה לתקן את איידיים מצוות העשה, כאשר האור שהייתה אמורה להמשיך כלל לא נמשך? מה מלמד המשל על הנהר שהתייבש?
- מדוע מגיע קולו הפשוט של השופר, ללא מילים, למדרגה שתפילה במילים אינה יכולה להגיע אליה?
- מדוע הרצון העליון מתגלה בראש השנה באמצעות ההסתלקות (בכסה), ומדוע הדבר מגביר את שמחת סוכות?
- מה ההבדל בין החוק שניתן למדרגת ישראל לבין המשפט שניתן למדרגת יעקב, ומה כל אחד מהם דורש מן האדם?

הערות

Now the children of Israel after their number, to wit, the heads of fathers'houses and the captains of thousands and of hundreds, and their officers that served the king, in any matter of the courses which came in and went out month by month throughout all the months of the year, of every course were twenty and four thousand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 בחי עולם שנה נפש

ההערה מפנה לאור התורה בעניין שלושת הממדים עולם, שנה ונפש, ובכלל זה הגהה שנכתבה על קטע זה עצמו.

הערת קה"ת

ראה ס"י פ"ג וזהו "יסוד כל ס"י". ראה באוה"ת יתרו ע' תתטז. באוה"ת ע' אישסא הגהה לכאן.

7 עולם שנה נפש

ספר יצירה מתאר כל אחת משלוש אותיות ה"איהות" כנוכחת בעולם, בשנה ובנפש: מקום, זמן ואדם. אדמו"ר חזקן משתמש בהקבלה זו כדי להראות שלשנה, כמו לגוף, יש "ראש".

Sefer Yetzirah 3:5-7 ספר יצירה ג:ה-ז

שלוש אמות אמי"ש חקקן וחצבן וצרפן וחתם בהן שלש אמות בעולם ושלש אמות בשנה ושלש אמות בנפש זכר ונקבה: המליך אות אלי"ף ברוח וקשר לו כתר וצרפן זה עם זה וחתם בהן אויר בעולם ורויה בשנה וגויה בנפש זכר באמי"ש ונקבה באשי"ם: המליך אות מ"ם במים וקשר לו כתר וצרפן זה עם זה וחתם בהן ארץ בעולם וקור בשנה ובטן בנפש זכר ונקבה זכר במא"ש ונקבה במש"א:

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain)

8 בפרדס בעה"כ ערך שנה

על פי ההערה, אור התורה מצטט את לשון הפרדס ומייחס אותה לזוהר על פרשת כי תצא (277), ובעמ' 1353 מבאר את ענין שנים-עשר הבקר.

הערת קה"ת

ראה הלשון באוה"ת ר"ה ע' א'תמד, ושם מצייין שזהו מהזוהר פי תצא דרע"ז. וראה גם באוה"ת שם ע' אישג דשם מבאר ענין י"ב בקר. וראה גם באוה"ת פי בשלח ע' תקכח. פי יתרו ע' תתז.

9 והים עליהם מלמעלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מ"א, ז, כח. [ב].

הכיוור הגדול מברונזה של שלמה, "הים", עמד על שנים-עשר שוורים, "והים עליהם מלמעלה". הפרדס, כפי שהוא מצוטט כאן, מיישם זאת על ראש השנה, העומד מעל שנים-עשר ימי ראש חודש.

I Kings 7:25 מלכים א' ז:כ"ה

עמד על-שני עשר בקר שלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימה ושלשה פנים נגבה ושלשה פנים מזרחה והים עליהם מלמעלה וכל-אחריהם בניתה:

It stood upon twelve oxen, three looking toward the north, and three looking toward the west, and three looking toward

1 תקעו בחודש

ההערה מתארכת את המאמר לסוף שנת תקע"ד (השבת שלפני ראש השנה) או לשבת שובה תקע"ה, ומפנה את הקורא לרשימת כתבי היד שבמהדורה לפרטים.

הערת קה"ת

נאמר בסוף שנת תקס"ד שבת שלפני ר"ה או בש"ש תקס"ה — ראה להלן ברשימת הכתבי-יד, וברשימת המאמרים שבסו"ס תקס"ד הערה 95. הנחת כ"ק אדה"א מהמאמר נדפס בסידור רלד, א. ביאור שם רלה, ג. וראה עוד ביאור באוה"ת ר"ה כרך ו ע' ב'תמח. וראה במ"מ לשם. בלי הגהות בתו"א לעמבערג תרי"א כז, ב. וראה ד"ה זה במאמרי אדה"א ע' איתתקעט בארוכה. הגהות למאמר זה נדפס באוה"ת ר"ה ע' אישסא. עוד הגהות ע' אישפ. ראה גם ד"ה זה בעטרת ראש מט, ב. סה"מ תרכ"ט (הוצאת תשנ"ב) ע' שמא.

2 תקעו בחודש שופר . . כי חק

"תקעו שופר בחודש, בכסה, ליום חגנו". אדמו"ר חזקן מציב פסוק זה כטקסט של המאמר כולו, וקורא כל אחת ממילותיו בתורה.

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our feast-day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פא, ד-ה.

3 כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב

המשך הפסוק. בהמשך המאמר נקראים "חוק לישראל" ו"משפט לאלקי יעקב" כדברים הנמשכים בראש השנה עבור שתי מדרגות שונות בעבודת ה'.

Psalms 81:5 תהילים פ"א:ה

כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב:

For it is a statute for Israel, an ordinance of the G-d of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 כל החדשים נקי חדשי השנה

"החודש הזה לכם ראש חודשים; ראשון הוא לכם לחודשי השנה". בהערת קה"ת מובא הפסוק כמקור לביטוי "חודשי השנה".

Exodus 12:2 שמות י"ב:ב

החדש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה:

This month shall be unto you the beginning of months; it shall be the first month of the year to you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יב, ב. ראה אוה"ת ר"ה ע' אישגב שמצייין לכאן.

5 הערת קה"ת מפנה I Chronicles 27:1 למילים האלה.

I Chronicles 27:1 דברי הימים א כ"ז:א

ובני ישראל למספרם ראשי האבות ושרי האלפים והמאות ושטריהם המשרתים את המלך לכל דבר המחלקות הבאה והיצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה המחלקת האחת עשרים וארבעה אלה:

ימי תשובה.

Rosh Hashanah 18a ראש השנה י"ח א

הערת קה"ת

ר"ה יח, א. וש"נ.

18 עולמים לשון העלם

גם המאמר הפותח את פרשת שלח מסביר את המילה "עולם" מלשון "העלם"; במראי המקומות שם מצוינים מקורות נוספים.

הערת קה"ת

לעיל ר"פ שלח. וש"נ בהמ"מ.

19 שקודם התהוות העולמות הי' הוא ושמו בלבד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פדר"א פ"ג.

20 היה הוא ושמו בלבד

"עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו הגדול בלבד". אדמו"ר הזקן מביא זאת לתיאור המצב שקדם להתהוות העולמות.

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2-3 פרקי דרבי אליעזר ג' ב' ג'

עד שלא נברא העולם, היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברא את העולם, והיה מחריט את העולם לפניו ולא היה עומד. משלו משל, למה הדבר דומה? למלך שהוא רוצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט בארץ יסודותיו ומוקדיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם ולא היה עומד עד שבברא את התשובה. שכעה דברים נבראו עד שלא נברא העולם, ולא היה: תורה, גיהנום, וגו' עד, וכסא הכבוד, ...

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

21 מלכותך מלי כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור". אדמו"ר הזקן מפרש את "עולמים" מלשון העלם, ובהמשך מבחין בין "מלכות" ל"ממשלה".

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלִכּוּתְךָ מְלָכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג. ראה אה"ת בראשית כרך ב תכג, א.

22 בביאור ע"פ מנורת זהב

כפי שמצוטט בהערה, הביאור על "מנורת זהב" אומר שהשתלשלות הקו נמשכת מהמדרגה האחרונה, מניצוץ מצומצם מאוד. הדבר תומך בנקודה כאן, שהעולמות מקבלים חיות ממלכותו בלבד.

הערת קה"ת

the south, and three looking toward the east; and the sea was set upon them above, and all their hinder parts were inward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 בד"ה מי מנה

המאמר "מי מנה עפר יעקב" מסביר שהים הניצב מעל שנים-עשר הבקר הוא מלכותו הנעלית של ה', שממנה מתהווים הנבראים כשהם מחולקים וניתנים למניין. הקטע המצוטט ממשיך ומבחין בין המצוות, שהן "בבחינת מספר", לבין לימוד התורה, שהוא למעלה ממספר — היחוד העליון.

הערת קה"ת

לעיל פי בלק סח, א. ואולי הכוונה לדף, סח, ג. וראה אה"ת פי בלק עי' תתקמח.

12 מי מנה עפר יעקב

דברי בלעם, "מי מנה עפר יעקב", פותחים את המאמר בפרשת בלק שאליו מפנה הסוגריים המרובעים.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מִי מִנָּה עֶפְרָיִם יַעֲקֹב וּמִסְפֵּר אֶת־רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶי אַחֲרֵיטִי כְמֹהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 ברבות באיכה ע"פ סכותה באף

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ג, לה שערי תשובה פתוחים לעולם.

14 סכותה באף

"סכותה באף ותדפנו". הטקסט מצטט את מדרש רבה על פסוק זה באיכה, כדי להקביל בין תשובה לים.

Lamentations 3:43 איכה ג:מ"ג

סְכוּתָה בֶּאֱפָר וּתְדַפְּנוּ הָרָגָתְ לֹא חֲמַלְתְּ:

Thou hast covered with anger and pursued us; Thou hast slain unsparingly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 ובפ' ואתחנן דרפ"ט ב'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שער תשובה לעולם פתוחים.

16 חיות כללי אחר

אגרת הקודש ד מבחינה בין החיצוניות שבלב, האהבה הנולדת מהתבוננות בגדולת ה', לבין הנקודה הפנימית שבו, "עומקא דליבא" של "ממעמקים קראתיך", שהיא למעלה מהבנה. נקודה פנימית זו תעמוד במרכז בהמשך המאמר.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' ד.

17 אלו עשיית

התלמוד מיישם את "דרשו ה' בהמצאו" על היחיד בעשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. אדמו"ר הזקן שואל מדוע דווקא ימים אלה הם

לו, א השתלשלות של הקו נמשך מבחי אחרונה הארה מצומצמת מאד.

23 גם חשך לא יחשיך

"גם חושך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר". ההעלם שמאפשר את התהוות העולמות אינו מסתיר דבר מה עצמו.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָ וְלֵילָה כִּיּוֹם יֵאִיר כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

24 אתה הוא ראשון

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נוסח התפלה.

25 דכולא קמי כלא חשיב

לשון הזוהר: "כולא קמי כלא חשיב" — הכול נחשב לפניו כאין. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לתאר כיצד הי' נותר ללא שינוי גם לאחר הבריאה.

Zohar I, 11b זח"א י"א, ב

הערת קה"ת

זח"א י"א, ב.

26 המלך המרומם לבדו מאז

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

27 הי' מלך גאות לבש

"הי' מלך, גאות לבש". מלכותו של הי' על העולמות היא לבוש שהוא מתלבש בו, ולא עצמותו.

Psalms 93:1 תהילים צ"ג:א

ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לָבַשׁ לְבָשׁ ה' עַל הַתְּאֵזָר אֶף־תִּכְוֶן תִּבְלַל בְּלִיתֻמוֹת:

The L-RD reigneth; He is clothed in majesty; The L-RD is clothed, He hath girded Himself with strength; Yea, the world is established, that it cannot be moved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צג, א.

28 לאהפכא חשוכא לנהורא

מהדורת קה"ת מפנה לקטע זה בוהר כמקור לביטוי "להפוך חושך לאור", שאדמו"ר הזקן מביא כתכלית הירידה לעולם הזה.

Zohar I, 4a זח"א ד, א

הערת קה"ת

ראה זח"א ד, א.

29 יתרון האור הבא מתוך החושך

"יתרון החכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך". החסידות מפרשת זאת כמעלת המיוחדת של אור שבא מתוך החושך.

Ecclesiastes 2:13 קהלת ב':י"ג

וְרֵאִיתִי אֲנִי שֵׁשׁ יִתְרוֹן לַחֲכָמָה מִן־הַסִּכְלוֹת כִּי־יִתְרוֹן הָאֹר מִן־הַחֹשֶׁךְ:

Then I saw that wisdom excelleth folly, as far as light excel-leth darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה קהלת ב, יג.

30 בס"פ תצוה קפ"ז סע"א

גם אור התורה על לך לך מצטט את הזוהר הזה, כפי שמציינת ההערה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ לך לך פג, א. ונזכר גם לעיל פי שלח מז, א.

31 עי' בס"פ תצוה קפ"ז סע"א

בסוף פרשת תצוה מלמד הזוהר ש"אלמלא חושך, לא היה ניכר האור", ומכנה את האור האמיתי "האור שמתגלה מתוך החושך". הטקסט מפנה כאן את הקורא לעניין היתרון של האור הבא מתוך החושך.

Zohar, Ki Tisa 2:4-6 ספר זוהר, כי תשא ב':ד-ו

32 ועמ"ש סד"ה וידעת היום

סוף המאמר "וידעת היום" מסביר שהיום כולל גם את הלילה, כפי שבמעשה בראשית קדמו החושך והלילה לאור; כך גם הגילוי שלמעלה מהשתלשלות יוצא מתוך החושך ותלוי באתערותא דלתתא. ההערה מצטטת את הקריאה להכניע ולהפוך את הרע, עד ש"זדונות נעשו לו כוכיות".

הערת קה"ת

ראה לעיל פי' ואתחנן ח, סע"ד "וצריך להיות וידעת . . בבחי' אתכפיא ומאתהפכא שיקויים ואת רוח הטומאה . . שזדונות יהיו כוכיות".

33 בריש הורמניא דמלכא

תיאור הבריאה בוהר נפתח במילים: "בריש הורמנותא דמלכא, גליף גליפו בטהירו עילאה". אדמו"ר הזקן מזהה את ההתחלה הזאת עם הרצון העליון, שלמעלה מחכמה.

Zohar I, 15a זח"א טו, א

הערת קה"ת

זח"א טו, א.

34 כי אמרתי עולם חסד יבנה

"כי אמרתי עולם חסד יבנה". הבריאה הראשונה הייתה מתנה שלא בזכות.

Psalms 89:3 תהילים פ"ט:ג

כִּי־אֶמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה שָׁמַיִם תִּכְוֶן אֲמוֹנֶתָהּ בָּהֶם:

For I have said: 'For ever is mercy built; In the very heavens Thou dost establish Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פט, ג.

35 תחלת בריאת העולמות . . במעשה התחתונים

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

אולי הכוונה למ"ש בע"ח שי' הכללים פ"ב. שיי"א רפ"א. שט"ל ד"ב.

36 הוא בבחי' הסתלקות בתחלת ליל ר"ה

כפי שמדווחת ההערה, לקוטי שיחות מעיר שכאן מתואר הסילוק כמתרחש "בתחילת ליל ראש השנה", ואילו באגרת הקודש יד מדובר במקום אחד בערב ראש השנה ובמקום אחר בליל ראש השנה.

הערת קה"ת

43 סומך הי לכל הנופלים

סומך הי לכל הנופלים וזוקף לכל הכפופים. אפשר להרים גם מי שנפל.

Psalms 145:14 תהילים קמ"ה:יד

סומך הי לכל־הנפלים וזוקף לכל־הכפופים:

The L-RD upholdeth all that fall, And raiseth up all those that
.are bowed down

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 עיני כל אליך ישברו

עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. אדמו"ר הזקן מפרש את התקווה ככמיהה לקבלת עול מלכות שמים.

Psalms 145:15 תהילים קמ"ה:ט"ו

עיני־כל אליך ישברו ואתה נותן־להם את־אכלם בעתו:

The eyes of all wait for Thee, And Thou givest them their
.food in due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון

פ"תח את ידך ומשביע לכל חי [ברצון]. אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "רצון" כרצון העליון.

Psalms 145:16 תהילים קמ"ה:ט"ז

פ"תח את־ידיך ומשביע לכל־חי רצון:

Thou openest Thy hand, And satisfiest every living thing
.with favour

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 צדיק הי בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו

"הוי צדיק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו". אדמו"ר הזקן מפרש את "מעשיו" כתחום העשייה הגשמית, שאליו נמשך החסד העליון.

Psalms 145:17 תהילים קמ"ה:י"ז

צדיק הי בכל־דרכיו וחסיד בכל־מעשיו:

The L-RD is righteous in all His ways, And gracious in all His
.works

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 דרשו הי בהמצאו

"דרשו הוי בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב".

Isaiah 55:6 ישעיהו נ"ה:ו

דרשו הי בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב:

Seek ye the L-RD while He may be found, Call ye upon Him
;while He is near

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, ו.

48 "זאת עולת חודש בחודשו לחודשי השנה": פסוק נוסף המדבר על כל החודשים כ"חודשי השנה".

Numbers 28:14 במדבר כ"ח:יד

ונספיהם חצי יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לכבש
יין זאת עלת חדש בחדשו לחודשי השנה:

And their drink-offerings shall be half a hin of wine for a
bullock, and the third part of a hin for the ram, and the
fourth part of a hin for a lamb. This is the burnt-offering of
.every new moon throughout the months of the year

ראה פע"ח שי ר"ה, פ"א ואילך. מ"ח מסי ליל ר"ה. בלקו"ש ח"ט ע' 220
הערה 20 מציין שכאן כי "בתחלת ליל ר"ה" ובאגה"ק סי' יד (קכ, ב)
"מסתלק לשרשו בכל ערב ר"ה" מסתלק בערב ר"ה" אבל שם (קכא, רע"א)
ש"מסתלק בליל ר"ה". וראה בד"ה שה"מ ממעמקים תש"ג איך יש חיות
וקיום העולמות עד תקיעת שופר וראה שם פרק טו (בד"ה טוב טעם) ע' 38
שבר"ה עולה ומסתלק פנימיות המלכות וחיות וקיום העולמות הוא
מחיצוניות המלי ע"ש ובלקו"ש ח"ט ע' 220.

37 ר"ה הוא יום הדין

הערת קה"ת מפנה Rosh Hashanah 16a למילים האלה.

Rosh Hashanah 16a ראש השנה ט"ז א

הערת קה"ת

ר"ה טז, א.

38 אם ראוי הוא לכך

אור התורה עוסק בשאלה זו — אם האדם ראוי לחיות החדשה — כפי
שמציינת ההערה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ר"ה ע' א'שנד.

39 בד"ה יונתי בחגי

המאמר על "יונתי בחגי הסלע" מסביר שבגלות "כנפ"י האהבה והיראה
נתפסות בגוף ובדאגה לפרנסה, ולכן האהבה נשארת נסתרת; התרופה
שהוא מציע היא "הראיני את מראיך".

הערת קה"ת

לקמן שה"ש יז, ב.

40 יונתי בחגי

"יונתי בחגי הסלע": תחילת המאמר בשיר השירים שאליו מפנה הסוגריים.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':יד

יונתי בחגי הסלע בסתר המדרגה הראיני את־מראיך השמיעני את־
קולך כ־קולך ערב ומראיך נאווה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of
the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice;
'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 הוד והדר לבשת

"הוד והדר לבשת". בסוגריים מוצג לבוש זה של הוד כניגוד לחושך הבא
כאשר משליכים מעליהם את העול.

Psalms 104:1 תהילים ק"ד:א

ברכי נפשי את־הי אל־י גדלת מאד הוד והדר לבשת:

Bless the L-RD, O my soul. O L-RD my G-d, Thou art very
.great; Thou art clothed with glory and majesty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 אלביש שמים קדרות

"אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על
ההסתר הבא לאחר שמשליכים מעליהם את העול.

Isaiah 50:3 ישעיהו נ:ג

אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם:

I clothe the heavens with blackness, And I make sackcloth
.their covering

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 כי ההרים ימושו

"כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה, וחסדי מאתך לא ימוש": פתיחת המאמר המצוטט בסוף הפסקה.

Isaiah 54:10 ישעיהו נ"ד:י

כִּי הַהָרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבְעוֹת תִּמוּטִינָה וְחֶסְדִּי מֵאֲתֶךָ לֹא־יִמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמּוּט אֲמַר מֶלֶךְמֶלֶךְ ה'

For the mountains may depart, and the hills be removed; but My kindness shall not depart from thee, neither shall My covenant of peace be removed, saith the L-RD that hath compassion on thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 פסקה

50 "והיה לכם לציצית, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות הוי": פתיחת המאמר שאליו מפנה הסוגריים.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וְעָשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרָי לִבְכַּכֶּם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and ;your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 בשעה שהקדימו ישראל נעשה

בגמרא מדובר על הזמן "כשישראל הקדימו נעשה לנשמע": פתיחת המאמר שאליו מפנה הסוגריים.

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א':ז-ח'

דַּרְשׁ רַבִּי סִימַאי: בְּשַׁעַת שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל "נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמָע" בָּאוּ שְׁשִׁים רִיבּוּאֵי שָׁל מִלְּאכֵי הַשָּׁרֵת, לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל קָשְׁרוּ לוֹ שְׁנֵי כְתָרִים, אֶחָד כְּנָגֵד "נַעֲשֶׂה" וְאֶחָד כְּנָגֵד "נִשְׁמָע". וּכְיוֹן שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, יָרְדוּ מֵאֶה וְעָשְׂרִים רִיבּוּאֵי מִלְּאכֵי חֲבֵלָה וּפִיזְקוּם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּתְּנֻצְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵדֶם מִהָר חוֹרֵב". אָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא: בְּחוֹרֵב טַעֲנוּ, בְּחוֹרֵב פָּרְקוּ. בְּחוֹרֵב טַעֲנוּ — כְּדָאֲמַרְנוּ, בְּחוֹרֵב פָּרְקוּ — דְּכְתִיב: "וַיִּתְּנֻצְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'". אָמַר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

52 ועתה יגדל נא

תפילתו של משה: "ועתה, נא, יגדל כוחו של ה'": פתיחת המאמר שאליו מפנה הסוגריים.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֱדֹנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמְרִי:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 נעוץ סופן בתחלתן

בספר יצירה נאמר על עשר הספירות ש"סופן נעוץ בתחילתן". אדמו"ר הזקן מיישם זאת במצווה: הבחינה התחתונה שבה, הציווי הפשוט, קשורה

לבחינה העליונה שבה — אור אין סוף שנמשך לתוכה.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א':ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

4 פסקה

54 "סור מרע ועשה טוב ושכון לעד": שני סוגי העבודה — הימנעות ממה שאסור וקיום מצוות עשה.

Psalms 37:27 תהילים ל"ז:כ"ז

סוּר מִרָע וַעֲשֵׂה־טוֹב וּשְׁכֹן לְעוֹלָם:

.Depart from evil, and do good; and dwell for evermore

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 פסקה

55 עבר עבירה אחת קנה . . בפרקי אבות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פ"ד מ"א.

56 וזרקתי עליכם מים טהורים

"וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם". אדמו"ר הזקן מזהה את "המים הטהורים" עם הרחמים שהתשובה מעוררת.

Ezekiel 36:25 יחזקאל ל"ו:כ"ה

וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טִמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

And I will sprinkle clean water upon you, and ye shall be clean; from all your uncleannesses, and from all your idols, will I cleanse you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל לו, כה.

57 אם רחץ ה'

"כיום רחץ ה' את צואת בנות ציון": רחמי ה' שמסירים את החטא.

Isaiah 4:4 ישעיהו ד':ד'

אם רָחַץ אֲדֹנִי אֶת צֹאֵת בְּנוֹת־צִיּוֹן וְאֶת־דָּמִי יְרוּשָׁלַם יָדִים מִקֶּרְבָּהּ בְּרוּחַ מְשָׁפֵט וּבְרוּחַ בָּעֵר:

when the L-rd shall have washed away the filth of the daughters of Zion, and shall have purged the blood of Jerusalem from the midst thereof, by the spirit of judgment, and by the spirit of destruction

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י ד, ד.

58 מחה והעבר פשעינו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
תפלת יוהכ"פ.

59 והרשעה כולה בעשן תכלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
תפלות דיי"נ.

60 ואת רוח הטומאה אעביר

"ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ": סילוקו של הקטגור שנוצר מן החטא.

Zechariah 13:2 זכריה י"ג:ב'

והנה ביום ההוא נאם ה' צבאות אֶת־שְׁמוֹת הָעִצְבִּים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעֱבִיר מִן־הָאָרֶץ:

And it shall come to pass in that day, Saith the L-RD of hosts, That I will cut off the names of the idols out of the land, And they shall no more be remembered; And also I will cause the prophets And the unclean spirit to pass out of the land.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
זכרי' יג, ב.

61 ממעמקים קראתיך

"שיר המעלות: ממעמקים קראתיך הוי". אדמו"ר הזקן מפרש את "המעמקים" כעומק העליון שלמעלה מהשתלשלות, המתעורר על ידי עומק הלב.

Psalms 130:1 תהילים ק"ל:א'

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קִרְאתִיךָ הוִי

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קל, א.

62 צעק לבם

"צעק לבם אל ה'." הצעקה באה מן הלב עצמו, למעלה ממילים.

Lamentations 2:18 איכה ב:י"ח

צָעַק לִבָּם אֶל־אֲדֹנָי חוֹמַת בְּתִצִּיּוֹן הוֹרִידִי כִנְחָל דִּמְעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל־תִּתְּנִי פוֹגַת לֶךְ אֶל־תִּדְּם בְּתִעֲיִנָּה:

Their heart cried unto the L-rd: 'O wall of the daughter of Zion, Let tears run down like a river Day and night; Give thyself no respite; Let not the apple of thine eye cease

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
איכה ב, יח.

63 צעק לבם

כפי שמובא בהערת קה"ת: "גדולה צעקה, שהצעקה היא בלב, כמו שכתוב: 'צעק לבם אל ה'".

Zohar, Shemot 49:354-50:364 ספר הזהר, שמות מ"ט:שנ"ד-נ:שס"ד

What is the difference between imploring and crying?' Said R. Isaac: 'The former means prayer in actual words (Ps. 39, 13; LXXXVIII, 14; XXX, 3), the latter crying without words. R. Judah said: 'Hence crying is more poignant than all other

expression of grief, because it is entirely a matter of the heart, as it says, "Their heart cried unto the lord" (Lam. 2, 18). This crying comes nearer to the Holy One, blessed be He, than imploring and praying in words, as it says, "If he ... (the orphan) cries

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

64 ברבות בקהלת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ספ"א.

65 דברתי אני אל לבי

"שיחתי אני עם לבי": הפסוק שעליו מונה המדרש את הדברים שהלב עושה.

Ecclesiastes 1:16 קהלת א':ט"ז

דִּבַּרְתִּי אָנֹכִי עִם־לִבִּי לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה הִגְדַּלְתִּי וְהוֹסַפְתִּי חֲכָמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר־הָיָה לִפְנֵי עַל־יְרוּשָׁלַם וְלִבִּי רָאָה הִרְבֵּה חֲכָמָה וְדַעַת:

I spoke with my own heart, saying: 'Lo, I have gotten great wisdom, more also than all that were before me over Jerusalem'; yea, my heart hath had great experience of wisdom and knowledge

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 הלב צועק שנאמר צעק לבם אל אדני

בין הדברים שהמדרש אומר שהלב עושה: "הלב צועק, כמו שנאמר: 'צעק לבם אל ה'".

Kohelet Rabbah 1:16 קוהלת רבה א':ט"ז

... הֵלֵב עוֹמֵד, שְׁנֹאֲמַר (יחזקאל כב, יד): הִיעָמַד לִבִּי. הֵלֵב שָׁמַח, שְׁנֹאֲמַר (תהלים טז, ט): לִבִּי שָׁמַח לִבִּי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי. הֵלֵב צוֹעֵק, שְׁנֹאֲמַר (איכה ב, יח): צָעַק לִבָּם אֶל ה'. הֵלֵב מִתְנַחֵם, שְׁנֹאֲמַר (ישעיה מ, ב): דִּבְרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם. הֵלֵב מִצְטַעֵר, שְׁנֹאֲמַר (דברים טו, י): וְלֹא יֵרַע לִבְכָּךְ. הֵלֵב מִתְחַזֵּק, שְׁנֹאֲמַר (שמות ט, יב): וַיִּחַזַּק ה' אֶת לֵב פְּרָעָה. הֵלֵב מִתְרַפֵּה, שְׁנֹאֲמַר (דברים כ, ג): אֶל יָרֵךְ לִבְכָּכֶם. הֵלֵב מִתְעַצֵּב, שְׁנֹאֲמַר (בראשית ו, ו): וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ. הֵלֵב מִתְפַּחַד, שְׁנֹאֲמַר (דברים כח, טז): ...

I have spoken with my heart, saying: Behold, I have" amassed and added wisdom, beyond all who were before me over Jerusalem; my heart has seen much wisdom and knowledge" (Ecclesiastes 1:16). "I have spoken with my heart" - the hearts sees, as it is stated: "My heart has seen much." The heart hears, as it is stated; "Give your servant an understanding [shome'a] heart" (I Kings 3:9). The heart speaks, as it is stated: "I have spoken with my heart." The ... heart goes, as it is stated: "Didn't my

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

67 בזהר שמות ד"כ ע"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

"גדולה צעקה מכיון שצעקה היא בלב הה"ד צעק לבם אל ה'".

68 מקרב איש ולב עמוק

"פנימיות האדם, ולב עמוק". אדמו"ר הזקן מפרש את הלב העמוק כעומק שמעבר למה שהנשמה יכולה לשאת.

Psalms 64:7 תהילים ס"ד:ז

יִחְפְּשׁוּ-עוֹלֹת תִּמְנֶנּוּ חֶפֶשׁ מִחֶפֶשׁ וְקָרַב אִישׁ וְלֵב עֲמֹק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 ולכן אין צעקה זו אלא בלב

אור התורה על ראש השנה עוסק בועקה זו, שהיא בלב בלבד, כפי שמציינת ההערה.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת ר"ה ע' אישעה. ובדרך מצותיך קנד, א ואילך.

70 הלוך וגעו

הפרות שנשאו את הארון "הלכו בדרך, וגעו בהליכתן". אדמו"ר הזקן משתמש בתמונה זו כדי לתאר את צעקתו חסרת המילים של מי שמרירותו גדולה מכדי שיוכל לבטאה בדיבור.

I Samuel 6:12 שמואל א ו:יב

וַיִּשְׁרְנָה הַפָּרוֹת בְּדֶרֶךְ עֲלִידָרָה בֵּית שֶׁמֶשׁ בְּמִסְלָה אַחַת הֵלְכוּ הֵלֶךְ וְגָעוּ וְלֹא-סָרוּ יָמִין וּשְׂמָאוֹל וְסָרְגֵי פִלְשְׁתִּים הֵלְכִים אַחֲרֵיהֶם עַד-גְּבוּל בֵּית שֶׁמֶשׁ:

And the kine took the straight way by the way to Beth-shemesh; they went along the highway, lowing as they went, and turned not aside to the right hand or to the left; and the lords of the Philistines went after them unto the border of Beth-shemesh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל-א ו, יב.

71 וכמעשה דר"א ב"ד שגעה בבכ"י

רבי אלעזר בן דורדיא, לאחר חיים של חטא, הניח את ראשו בין ברכיו ובכה בקול עד שיצאה נשמתו; בת קול הכריזה שהוא מזומן לחיי העולם הבא, ורבי בכה ואמר: "יש קונה עולמו בשנים רבות, ויש קונה עולמו בשעה אחת".

Avodah Zarah 17a:16-17 עבודה זרה י"ז א:ט"ז-י"ז

בְּכָה רַבִּי וְאָמַר: יֵשׁ קוֹנֶה עוֹלָמוֹ בְּכַמָּה שָׁנִים, וְיֵשׁ קוֹנֶה עוֹלָמוֹ בְּשָׁעָה אַחַת. וְאָמַר רַבִּי: לֹא דִין לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁמִּקְבְּלִין אוֹתוֹ, אֶלָּא שֶׁקוֹרְרִין אוֹתוֹ "רַבִּי". רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי יוֹנָתָן הָיוּ קְאָזְלִי בְּאוֹרְחָא, מִטּוֹ לְהִנָּהוּ תַרִּי שְׂבִילִי, חַד פָּצִי אֶפִּיתָחָא דְעֵבֻדָּה זָרָה, וְחַד פָּצִי אֶפִּיתָחָא דְבֵי זִנּוּת.

אמר לקה חד לחבריה: גיזיל אפיתחא דעבודה זרה

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז יז, א. נתבאר בסי מאמרי אדה"ז על מארז"ל ע' קו ואילך. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שפב.

72 ע"פ כי תקנה עבד עברי

המאמר משווה בין "בורא" לבין "קונה". כפי שמצוטט בהערה, בריאה היא הבאת דבר מאין ליש, והיא למעלה מסדר ההשתלשלות; קניין הוא המשכה של דבר שכבר קיים מן ההעלם אל הגילוי.

הערת קה"ת

תו"א עה, ד. בורא הוא התהוות יש מאין שזהו למעלה מדרך סדר השתלשלות.

73 כי תקנה עבד עברי

"כי תקנה עבד עברי": פתיחת המאמר בתורה אור שאליו מפנה הסוגריים, בעניין פירוש המילה "תקנה".

Exodus 21:2 שמות כ"א:ב

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעַת יָצֵא לְחֶפְשִׁי חֲנֹם:

If thou buy a Hebrew servant, six years he shall serve; and in the seventh he shall go out free for nothing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 ועיי בפע"ח בכוונת קונה הכל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שער העמידה פי"ד.

75 בכוונת קונה הכל

כוונת הארז"ל למילים "קונה הכל" בברכה הראשונה של תפילת העמידה: בשלב זה נשלמת בחינת המוחין של אבא ואמא בז"א, "כי עתה נשלם הכל".

Pri Etz Chaim, Gate of the Silent Prayer 14:1-2 פרי עץ חיים, שער העמידה י"ד:א-ב

קונה הכל - עתה נכנסין ג"ר דאבא ברישא דז"א, ויורדין ג"פ אמצעים במקומן בחג"ת דז"א, ויורדין ג"פ תתאין ג"כ במקומן, בג"ת דז"א. ועתה נשלמו כל המוחין דאז"א, במקומם הראוין להם, וז"ס קונה הכל, כי עתה נגמר הכל לגמרי. גם תכוין, קונה הכל, גי' רי"ו, שהם ג"פ ע"ב, והם גי' הויות של מילוי יודיין, והוא סוד ג"ר דאבא, שהם גי' הויות דמילוי יודין, שהם גי' קונה הכל, כי אלו הם המוחין ממש. אך גי' אמצעים, הם גי' הויות פשוטות, לפי שלא היו מוחין ממש, והם גי' גומל, כנ"ל. וג"ת, לא הוזכרו ...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

76 במקום שבע"ת עומדים

רבי אבהו: "במקום שבע"ת תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם עומדים". Berakhot 34b:22-23 ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג
וּפְלִיגָא דְרַבִּי אֶבְהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אֶבְהוּ: מְקוֹם שֶׁבַעַלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין – צְדִיקִים גְּמוּרִים אֵינָם עוֹמְדִין, שְׁנֶאֱמַר: "שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וְלִקְרוֹב". "לְרַחוּק" בְּרִישָׁא, וְהָדָר "לִקְרוֹב". וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לָהּ: מָאי "רַחוּק" – שְׁהִיָּה רַחוּק מְדַבֵּר עֲבִירָה מְעִיקְרָא. וּמָאי "קְרוֹב" – שְׁהִיָּה קְרוֹב לְדַבֵּר עֲבִירָה, וְנִתְרַחַק מִמֶּנּוּ הַשְּׂתָא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d]" first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and ... what

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב.

77 דמשכין לי בחילא יתיר

הטעם שמביא זוהר לכך שבעלי תשובה עומדים במקום גבוה יותר מצדיקים גמורים: הם ממשיכים זאת למטה "ביתר שאת".

Zohar I, 129b זח"א קכט, ב

הערת קה"ת

זח"א קכט, ב.

78 והענין כי רצון העליון יש לו ב' בחי'

אור התורה על כי תבוא מפנה לקטע הזה ומסכם: "כרצון העליון יש שתי בחינות: הראשונה מלוכשת בחכמה, והשנייה אינה מלוכשת בחכמה, והיא נקראת רצון כל הרצונות; משם נמשכת הסליחה, וזהו יסלח לנו כי חטאנו".

הערת קה"ת

בארה"ת פ' תבוא ע' תתשלב מציין לכאן וז"ל "שרצון העליון יש לו ב' בחי', האי המלוכשת בחכמה כו', והבי' מה שאינו מלוכשת בחכמה ונק' רעוא דכל רעיון ומשם נמשך הסליחה וזהו סלח לנו כי חטאנו". וראה בסידור דף קנח, ד. אה"ת ענינים ע' קכב. אה"ת בראשית כרך ד ד"ה ראה ריח בני סעי' ד.

79 "עבדים היינו לפרעה במצרים, והוי' הוציאנו ממצרים ביד חזקה": זהו הנושא של ההסבר שאליו מתייחסת התוספת שבסוגריים.

Deuteronomy 6:21 דברים ו:כ"א

וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה:

then thou shalt say unto thy son: 'We were Pharaoh's bondmen in Egypt; and the L-RD brought us out of Egypt with a mighty hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80 שיסודתה בהררי קדש

"יסודו בהררי קודש". אדמו"ר הוקן מיישם זאת על מצוות עשה, ששורשן בחכמה עילאה.

Psalms 87:1 תהילים פ"ז:א

לְבִנְיָקְרָח מִזְמוֹר שִׁיר יְסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי־קֹדֶשׁ:

A Psalm of the sons of Korah; a Song. His foundation is in the holy mountains

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 וכמשל הנהר הנחרב

אור התורה משתמש באותו משל של נהר שהתייבש, כפי שמציינת ההערה.

הערת קה"ת

ראה אה"ת עקב ע' תקצב. פ' תבוא ע' תתשח.

82 ועמ"ש סדי"ה ועשית ציץ

כפי שמצוטט בהערה, בסוף המאמר מדובר באתערותא דלתתא המביאה אתערותא דלעילא, המעוררת את הרצון העליון, "רצון הרצונות", ואת גילוי המקור. הקטע המצוטט מסביר ש"ציץ", בלשון זכר, הוא הארה הנמשכת מלמעלה, בניגוד ל"ציצית", העולה מלמטה כמו תפילה.

הערת קה"ת

תו"א פג, ד "שע"י אתעדלית אתעדל"ע לעורר רצון העליון, רעוא דרעיון והתגלות בחי' ה' המקור אל הי"ג אדה"ר".

83 ועשית ציץ

"ועשית ציץ זהב טהור": פתיחת המאמר בתורה אור המצוטטת בקשר

ל"רצון כל הרצונות".

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפִתַּחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לַה'

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 כי עמך הסליחה

"כי עמך הסליחה למען תיוורא". הסליחה באה מה' עצמו, למעלה מהשתלשלות, ומאפשרת לשוב ולירא ממלכותו.

Psalms 130:4 תהילים ק"ד:ד

כִּי־עִמָּךְ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוָּרָא:

For with Thee there is forgiveness, that Thou mayest be feared

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל, ד.

85 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". מקור כל החיים הוא למעלה מהשתלשלות.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לו, י.

86 "מי שעובר עבירה אחת קונה לעצמו קטגור אחד; והתשובה ומעשים טובים הם כמגן מפני הפורענות". אדמו"ר הוקן מביא זאת ביחס לנוק שנגרם מעבירה על איסור.

Pirkei Avot 4:11 משנה אבות ד:י"א

רבי אליעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה אחת, קונה לו קטגור אחד. תשובה ומעשים טובים, כתרסים בפני הפורענות. רבי יוחנן הסנדלר אומר, כל כניסה שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים:

Rabbi Eliezer ben Jacob said: he who performs one commandment acquires for himself one advocate, and he who commits one transgression acquires for himself one accuser. Repentance and good deeds are a shield against punishment. Rabbi Yochanan Hasandlar said: every assembly which is for the sake of heaven, will in the end endure; and every assembly which is not for the sake of heaven, will not endure in the end

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

87 "יעזוב רשע דרכו... וישוב אל הוי', וירחמהו". התשובה מעוררת רחמים מלמעלה.

Isaiah 55:7 ישעיהו נ"ה:ז

יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אֶזְנוֹ מִחֻשְׁבָּתָיו וְיָשֹׁב אֶל־יְיָ וִירַחֲמֵהוּ וְאֶל־אֱלֹהֵינוּ כִּי־יִרְבֶּה לְסֻלּוֹחַ:

Let the wicked forsake his way, And the man of iniquity his thoughts; And let him return unto the L-RD, and He will

have compassion upon him, And to our G-d, for He will abundantly pardon
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

88 והנה גילויי בחי' זו ורצון זה

אור התורה מבאר את "רצון זה" כהמשכת הכתר, שלמעלה אפילו מהחכמה, הבינה והדעת, כפי שמובא בהערה.

הערת קה"ת

"דפי' רצון זה היינו המשכת כתר כו' מה שלמעלה גם מחב"ד" — אוה"ת ש"ש ע' א'תסג.

89 בריה שהוא בחי' ראש וגלגותא דחפיה על מוחא

ההערה מציעה שאור התורה על הסידור מפנה כאן לקטע הזה, העוסק בראש השנה כראש וכגולגולת.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת סידור ע' רצא. כנראה שהכוונה שם לכאן.

90 "ממעמקים קראתיך, הויי": תהילים קל, הנאמר לאורך עשרת ימי תשובה.

Psalms 130:1 תהילים ק"ל:א'

שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 פי' תקעו תקיעה הוא קול פשוט

אור התורה על ראש השנה מפנה להסבר הזה של התקיעה כקול פשוט; ההערה מוסיפה: "עיי' שם".

הערת קה"ת

באוה"ת ר"ה ע' אישית מציין לכאן ע"ש.

92 ה' בחכמה יסד ארץ

"הוי' יסד ארץ בחכמה, כונן שמים בתבונה". הפסוק מובא כדי להראות שהדיבור, שבאמצעותו העולם מתקיים, נמשך מחכמה.

Proverbs 3:19 משלי ג':י"ט

ה' בַּחֲכָמָה יִסַּד-אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

93 שמעה בקולי

"אדני, שמע קולי (בקולי)". אדמו"ר הזקן מפרש את "בקולי" כמתייחס למה שנמצא בתוך הקול — עומק הלב.

Psalms 130:2 תהילים ק"ל:ב'

אֲדֹנָי שְׁמָעָה בְּקוֹלִי תִּהְיֶינָה אָזְנוֹיְךָ קֹשְׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנֵי:

L-rd, hearken unto my voice; let Thine ears be attentive to the voice of my supplications

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל, ב.

94 שמעה . . מה שבתוך קולי

מאמר מאוחר יותר בחלק זה, על "שיר המעלות ממעמקים קראתיך", חוזר לפסוק הזה ומפרש שוב את "בקולי" כמשהו שבתוך הקול. הוא מזהה זאת עם האהבה הנסתרת המצויה בכל יהודי.

הערת קה"ת

ועל"ק (סג, ב) עזה"פ. [כ].

95 שופר שהוא ענין שפרו מעשיכם

על הפסוק "תקעו בחודש שופר" דורש המדרש: בחודש זה חדשו את מעשיכם בשופר, בחודש זה "שפרו את מעשיכם"; והוא מזהה את החודש שהלבנה מכוסה כתג החל בו בחודש תשרי.

Vayikra Rabbah 29:6 ויקרא רבה כ"ט:ו'

הערת קה"ת

ראה מדרש תהלים פא, ד. ויק"ר פכ"ט, ו. סידור רלה, א. יהל אור תהלים ע' רפח. רפט. רצב. ועוד.

96 שפרה שמפרת את הולד

"שפרה זו יוכבד; ולמה נקרא שמה שפרה? שמשפרת את הוולד".

Sotah 11b:7 סוטה י"א ב:ז'

והקדוש ברוך הוא שולח משמי מרום מי שמונקיר ומשפיר אותו, כחיה זו שמשפרת את הולד, שנאמר: "וימולדותיה ביום הולדת אותה לא כרת שררה ובמים לא רחצת למשעי וגו'". ומלקט להן שני עגולין, אחד של שמן ואחד של דבש, שנאמר: "ויניקהו דבש מפלע ושמן וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה יא, ב. הובא ברש"י שמות א, טו.

97 שם ה' אחת שפרה

"ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות, אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה". אדמו"ר הזקן מפרש את "האחת" כה"א עילאה, ומסביר מדוע המילדות נקראות "עבריות".

Exodus 1:15 שמות א':ט"ו

ויאמר מלך מצרים למילדות העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה:

And the king of Egypt spoke to the Hebrew midwives, of whom the name of the one was Shiphrah, and the name of the other Puah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 ומבואר במ"א ע"פ לך לך

המאמר הפותח של לך לך בתורה אור מבאר שהה"א שנוספה לשמו של אברהם היא ה"א עילאה, ועתיק, מקור התענוג שלמעלה מהחכמה, מתגלה דווקא בבינה.

הערת קה"ת

תו"א ר"פ לך לך. וראה באוה"ת פ' שמות כרך ז ע' ביתק שמציין לתו"א הנ"ל ומוסיף "ע"ש היטב".

99 ובקהלת בפסוק טוב שמן

אור התורה על שמות דן בהרחבה במדרש על קהלת בעניין שפרה.

הערת קה"ת

ראה בארוכה באוה"ת פ' שמות כרך ז ע' ביתק.

100 טוב שם משמן טוב

"טוב שם משמן טוב": הפסוק שעליו מבוסס פירוש המדרש בקהלת לשמה

של שפרה.

Ecclesiastes 7:1 קהלת ז'א'

טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו:

A good name is better than precious oil; And the day of death than the day of one's birth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 וברכות פ' שמות פ"א

אור התורה על נ"ך דן במדרש הזה על שפרה, כפי שמצינת ההערה.

הערת קה"ת

ראה אזה"ת נ"ך כרך א ע' תרעג.

102 ברוחו שמים שפרה

"בנשימתו נעשו השמים יפים (שיפרה)". אותו שורש כמו בשמות שפרה ושופר, והוא נאמר על גילוי המדות העליונות הנקראות "שמים".

Job 26:13 איוב כ"ו:י"ג

ברוחו שמים שפרה חלל ידו נחש ברח:

By His breath the heavens are serene; His hand hath pierced the slant serpent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 שפרה איהל

רש"י: בדיבורו ובנשימת פיו פרש אותם כאוהל, כמו "יפרוש סוכתו (שפרירו)".

Rashi on Job 26:13 רש"י על איוב כ"ו:י"ג

ברוחו שמים שפרה. בן־ברק וברוך פיו איהל, כמו "ונטה אהל שפרירו" (ירמיה מג:י): חוללה ידו. את פרעה הנקרא "נחש בריח" (ישעיהו כז:א). לשון חיל וצרה. וכן במקום אחר "הלל זאת היא המחצבת רהב מחוללת תנין" (ישעיהו נא:ט). לשון אחר: יסדה ידו את לויתן, כמו "גבעות חוללתי" (משלי ח:כה):

With By His breath He made the heavens a tent Heb His words and with the breath of His mouth, He made a tent, like (Jer. 43:10), "and he shall spread his royal pavilion His hand caused pain to Pharaoh, who was called "the barlike serpent (Isa. 26:1) and trouble. Likewise, elsewhere (ibid. 51:9): "are you not the sea (מחוללת), the one that hewed Rahab and slew monster?" Another explanation: His hand founded the ... leviathan, as in (Prov. 8: 25), "before the

Vocalized Edition (CCO) • The Judaica Press complete Tanach with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY)

104 והרמב"ן פי'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

באיוב ע"פ הנ"ל.

105 שפר ותקן להעביר מעליהם הענן

הרמב"ן: הוא עשה אותם יפים וסידר אותם, והסיר מהם את הענן שהוכר קודם, כך שהים נעשה שקט.

Ramban on Job 26:13 רמב"ן על איוב כ"ו:י"ג

ברוחו שמים שפרה, שיפר ותקן להעביר מעליהם הענן הנזכר ולהשקט הים, כי בהיות השמים זכים תשקוט הים, ואז תחולל ידו נחש בריח, אשר בים, והוא רמז לתנין הגדול שהוא כמו בריח בחוזק

ובגודל. חוללה, כמו רב מחולל כל, הרפאים יחוללו, ענין יצירה, וכן אמר התרגום: ברוח פומיה אפי שמיא אשתבהרו ברת ידיה לויתן דמתיל לחויה טריק. ויתכן לפרש חוללה ידו, ענין חיל וצער, וידו יורה כן, כענין הלא את היא המחצבת רחב מחוללת תנין, ושבח האל בהשקט השמים והחריב הים והכות את כל אשר בתוכו והפכו. אבל בברייתא דשמואל של ...

Mossad Harav Kook, Jerusalem 1963 (CC-BY-NC)

106 "כי חוק הוא לישראל". נאמר על השופר, כשם ששפרה "העמידה את ישראל".

Psalms 81:5 תהילים פ"א:ה'

כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב:

.For it is a statute for Israel, an ordinance of the G-d of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 בעבר הנהר

"מעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם". אדמו"ר הזקן קושר בין "עבר" לבין "עבריות", המיילדות העבריות, וקורא זאת כמדרגה שמעל לנהר היוצא מעדן.

Joshua 24:2 יהושע כ"ד:ב'

ויאמר יהושע אל־כל־העם כה־אמר ה' אלקי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלקים אחרים:

And Joshua said unto all the people: "Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יהושע כד, ב.

108 בעבר הנהר

בפרשת אמור דורש הוזהר את הפסוק "מעבר הנהר ישבו אבותיכם" על הנהר העליון שממנו נוצרו האבות, ובאותו קטע מדבר גם על שופר של ראש השנה, ההופך את כיסא הדין לכיסא הרחמים.

Zohar, Emor 38:188-192 ספר הזהר, אמור ל"ח:קפ"ח-קצ"ב

The inner meaning, however, is this. Great kindness did G-d show Israel in choosing the patriarchs and making them a supernal holy chariot for his glory and bringing them forth from the supernal precious holy River, the lamp of all lamps, that he might be crowned with them. Also it says, "I took your father Abraham from beyond the River" (Ibid. 4), because Abraham did not cleave to that River as Isaac clave to his side. Now, although this River is not judgement, yet ... chastisements issue from its side, and

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

109 היוצא מעדן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". מקור התענוג נמצא מעבר לנהר הזה.

Genesis 2:10 בראשית ב':י'

הערת קה"ת

בראשית ב, י.

110 כמ"ש בפ' אמור צ"ט א'

ההערה מוסיפה שגם במאמר הזה נאמר שהשופר מגיע מ"עבר לנהר". הקטע המצוטט עוסק בשני סוגי האותיות שכלל נפש אלקית — חקוקות

116 יחד לבכינו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ברכת ק"ש של שחרית.

117 בד"ה מי מנה עפר יעקב

המאמר הזה מסביר את "יחד לבכנו" כהכללת הבחינה החיצונית של הרצון בתוך הרצון הפנימי, באמצעות אהבה גדולה שאין לכוחות החיצוניים אחיזה בה.
הערת קה"ת
לעיל פי בלק דף סז, ג ואילך.

118 מי מנה עפר יעקב

"מי מנה עפר יעקב": פתיחת המאמר בפרשת בלק, המובאת בקשר למילים "יחד לבכנו".
Numbers 23:10 במדבר כ"ג:
מי מנה עפר יעקב ומספר את־רכב יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתָהִי אֶחְרִיתִי כָמֹהוּ:
Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine
!end be like his
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 סדי"ה ולא אבה

המאמר "וה' אלקיך לא אבה לשמוע אל בלעם" מסתיים בעשר "מעמקים" המקבילים לעשר כוחות הנפש — שבע מדות ושלוש בחינות שכליות. לכן אומרים "מעמקים" בעשרת ימי תשובה. בהסכר המאמר, בעמי לט ע"ד, מוזהים עשרת המעמקים עם הכתר שבתוך כל אחת מעשר הספירות, כלומר עם הגולגולת שלמעלה מהשכל. מגיעים אליהם בתשובה "בכל מאדך"; בכל אחד מעשרת הימים נמשכת בחינה אחת, עד שביום הכיפורים, בנעילה, מתקיים "לפני הוי' תטהרו".
הערת קה"ת
לעיל תצא לט, ד.

120 בדבר ה' וברוח פיו

"בדבר הוי' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם": הדיבור האלוקי מחדש את העולמות בכל ראש השנה.
Psalms 33:6 תהילים ל"ג:
בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צִבְּאָם:
By the word of the L-RD were the heavens made; And all the
host of them by the breath of His mouth
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ראה תהלים לג, ו.

121 סדי"ה כי ביום הזה יכפר

סוף המאמר הזה מסביר את "לפני הוי' תטהרו" כ"לפני" — כלומר, קודם ולמעלה מבחינת הוי' — ומבחין בין גאווה חיצונית, המתכפרת "עליכם", לבין גאווה פנימית, שלגביה נאמר "לפני הוי' תטהרו".
הערת קה"ת
לעיל פי אחר כז, ג.

וכתובות — בדומה ללוחות החקוקים ולתורה הכתובה, ומביא את דברי יהושע: "בעבר הנהר ישבו אבותיכם".
הערת קה"ת
ראה גם לעיל פי בחקותי מז, ד. דשופר הוא מעבר הנהר.

111 והיינו מבחי' מקור התענוג עליון

אור התורה, ככל הנראה בהתייחסו לכאן, כותב: "כמו שכתוב במקום אחר בעניין כוונת השופר, שגם הוא המשכת תענוג עליון".
הערת קה"ת
ראה אוה"ת שמות כרך ח ע' ביתמה כנראה הכוונה לכאן "כמ"ש במ"א בענין כוונת השופר שהוא ג"כ ענין המשכת תענוג העליון" ע"ש.

112 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים": כאן הכוונה למקור התענוג העליון שממנו נמשכת ההמשכה על ידי השופר.
Psalms 36:10 תהילים ל"ו:
כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאָה־אֹר:
For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see
light.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 עלה אלקים בתרועה

"אלקים עלה בתרועה, הוי' בקול שופר". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כעלייה מלמטה מתוך אהבה, וירידה מלמעלה מתוך תענוג עליון.
Psalms 47:6 תהילים מ"ז:
עֲלֶה אֱלֹקִים בְּתִרְעוּצָה ה' בְּקוֹל שׁוֹפֵר:
G-d is gone up amidst shouting, the L-RD amidst the sound
of the horn
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים מז, ו.

114 תרועת מלך בו

"הוי' אלקיו עמו ותרועת מלך בו": יש לקרוא זאת כביטוי לחיבה ולרעות של המלך.
Numbers 23:21 במדבר כ"ג:
לֹא־הִבִּיט אֵינֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֲמָל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקָיו עִמּוֹ וְתִרְעוּת מֶלֶךְ בּוֹ:
None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen
perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And
the shouting for the King is among them
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
במדבר כג, כא.

115 ויהי בישורון מלך

"ויהי בישורון מלך, בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל". המלכות מתגלה כאשר גם הענפים הנפרדים נעשים לאחד.
Deuteronomy 33:5 דברים ל"ג:
וַיְהִי בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ בְּהִתְאַסֵּף רָאשֵׁי עַם יַחַד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל:
And there was a king in Jeshurun, When the heads of the
people were gathered, All the tribes of Israel together
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
דברים לג, ה. ראה אוה"ת עקב ע' תריג.

ביסוד שלה, ונחתם החותם שהוא הכלי אשר שם נתונים קיבוץ המ"ן, והם ה"ג להעלותם לקבל מ"ד, וזה נעשה מגי' אהיה דיודין ההין אלפין שבנה"י דאמא כנודע, והם בגי' חותם כנ"ל, וזה נגמר בתפלת ...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

129 ושאתם מים בששון

”ושאתם מים בששון ממעיני הישועה”.

Isaiah 12:3 ישעיהו י"ב:ג

ושאתם מים בששון ממעיני הישועה:

Therefore with joy shall ye draw water Out of the wells of
.salvation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי יב, ג.

130 שהו"ע ניסוך המים בחג

המילים כאן מצטטות את Sukkan 48a:9. הקטע מופיע למטה.

Sukkan 48a:9 סוכה מ"ח א:ט

מתני' ניסוך המים כיצד? צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגים ה"ה ממלא מן השילוח. הגיעו לשער המים, תקעו והריעו ותקעו. עלה בכבש ופנה לשמאלו, שני ספלים של כסף היו שם. רבי יהודה אומר:

של סיד היו, אלא שהיו מושחרין פניהם מפני ה"ן. ומנוקבין

How was the water libation [performed]? A golden flask holding three logs was filled from the Shiloah. When they arrived at the water gate, they sounded a teki'ah [long blast], a teru'ah [a staccato note] and again a teki'ah. [The priest then] went up the ascent [of the altar] and turned to his left where there were two silver bowls. Rabbi Judah says: they were of plaster [but they looked silver] because their surfaces were darkened from the wine They had each a hole

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

סוכה מח, א-ב.

131 ושאתם מים בששון שהוא ענין ניסוך המים בחג

המשנה והגמרא (48a-b) מתארות את ניסוך המים על גבי המזבח בחג הסוכות, שאדמו"ר הזקן קושר לפסוק "ושאתם מים בששון".

Sukkan 48b:4-5 סוכה מ"ח ב:ד-ה'

גמ' מנא הני מילי? אמר רב עינא, דאמר קרא: "ושאתם מים בששון וגו'". הנהו תרי מיני, חד שמייה ששון וחד שמייה שמחה. אמר לקה ששון לשמחה: אנא עדיפנא מינה, דכתיב: "ששון ושמחה ישיגו וגו'". אמר לקה שמחה לששון: אנא עדיפנא מינה, דכתיב: "שמחה וששון ליהוידים". אמר לקה ששון לשמחה: חד יומא שבקוד ושיויה פרונוקא, דכתיב: "כי בשמחה תצאו". אמר לקה שמחה לששון: חד יומא שבקוד ומלו כה מנא, דכתיב: "ושאתם ...

GEMARA. From where do we know this? R. Ena said, As the verse says, "You shall draw water with rejoicing" (Isaiah 12:3). There were once two minim one was called Sason and the other Simha. Sason said to Simha: 'I am better than you, since it is written, "They shall obtain Sason and Simha" (Isaiah 35:10). Simha said to Sason, "I am better than you, since it is written, "The Jews had Simha and Sason." Sason said to ... Simha: One day they will take you out and make you a

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

122 "ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם, ויהפוך הוי' אלקיך לך את הקללה לברכה": פתיחת מאמר שההפניה שבסוגריים מרובעים מציינת.

Deuteronomy 23:6 דברים כ"ג:ו

ולא-אבה ה' אלקיך לשמע אל-בלעם ויהפך ה' אלקיך לך את-הקללה לכרכה כי-אהבך ה' אלקיך:

Nevertheless the L-RD thy G-d would not hearken unto Balaam; but the L-RD thy G-d turned the curse into a blessing unto thee, because the L-RD thy G-d loved thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 הערת קה"ת מפנה Leviticus 21:1-24:23 למילים האלה.

Leviticus 21:1-24:23 ויקרא כ"א-כ"ד:כ"ג

124 כי ביום הזה יכפר

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, מכל חטאתיכם, לפני הוי' תטהרו": פתיחת מאמר שההפניה שבסוגריים מרובעים מציינת.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל

כי-ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו: For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 7

125 בכסה ליום חגנו

"בהסתרה, ליום חגנו": הביטוי השני בפסוק, הנקרא כאן כרמו להסתלקות בליל ראש השנה ולשמחת חג הסוכות שבאה בעקבותיה.

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our feast-day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 בעילוי אחר עילוי מרי"ה ועד יוהכ"פ

גם בסידור מתוארת העלייה, עלייה אחר עלייה, מראש השנה ועד יום הכיפורים, כפי שמצוין בעהרה.

הערת קה"ת

ראה סידור רלה, ב. ד"ה ולקחתם לכם תשל"ט.

127 בנעילה הוא גמר העליות

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

פע"ח שער יוהכ"פ פ"ה. מ"ח מס' יומא פ"י.

128 בנעילה הוא גמר העליות

האריז"ל מתאר את עליית העולמות ביום הכיפורים, הנמשכת לאורך אחר הצהריים עד תפילת נעילה, שבה היא מגיעה לשיאה.

Pri Etz Chaim, Gate of Yom Kippur 5:4 פרי עץ חיים, שער יום הכיפורים ה'ד'

... שהם ז' כפולים, ואינן נקרא רק ז"פ לבד. ענין מה שאנו אומרים וחתמנו, וחתום בתפלת נעילה לפי שאינה לוקחת ה"ג דאמא, רק אחר תשלום ה' תפלות, לכן אז בנעילה, נשלמו הה"ג, ואז נעשה בה סוד היסוד נקודת ציון שבה, שנקרא חותם כנ"ל, והוא מה שנחתם בה"ק שלה, מחסד עד הוד שבה, שמתפשטה שם ה"ג, והארתם נתקבצו

132 מים טהורים שאמר הכתוב וזרקתי

"זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם": הרחמים המתעוררים בעקבות תשובה, ומתגלים בניסוך המים.

Ezekiel 36:25 יחזקאל ל"ו:כ"ה

וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מֵיִם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֶטְהַר אֶתְכֶם:

And I will sprinkle clean water upon you, and ye shall be clean; from all your uncleannesses, and from all your idols, will I cleanse you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

133 לפני ה' תטהרו

"כי ביום הזה יכפר עליכם ... לפני הוי' תטהרו". אדמו"ר הזקן מפרש את "לפני הוי'" כדרגה שלמעלה מדרגת הוי'.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטָהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ: For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא טז, ל.

פסקה 8

134 כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב

"כי חוק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב". אדמו"ר הזקן קורא את "ישראל" ואת "יעקב" כשתי מדרגות, שכל אחת מהן מקבלת מתנה משלה בראש השנה.

Psalms 81:5 תהילים פ"א:ה'

כִּי חֹק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב:

.For it is a statute for Israel, an ordinance of the G-d of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 כי שרית עם אלקים

"לא ייקרא עוד שמך יעקב כי אם ישראל, כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל". אדמו"ר הזקן מפרש את "שרית" מלשון "שר" — שולט במדרגת אלקים.

Genesis 32:29 בראשית ל"ב:כ"ט

וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יִקְרָא עוֹד שְׁמֶךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׁרִית עִם־אֱלֹקִים וְעִם־אֲנָשִׁים וְתוּכַל:

And he said: 'Thy name shall be called no more Jacob, but Israel; for thou hast striven with G-d and with men, and hast prevailed'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לב, כט.

136 נפשו האלקים שהיא המושלת בקרב

המילים כאן מצטטות את Berakhot 61b:2. הקטע מופיע למטה.

Berakhot 61b:2 ברכות ס"א ב:ב'

תנאי רבי יוסי הגלילי אומר: צדיקים יצר טוב שופטן, שנאמר: "ולבי חלל בקרבי". רשעים יצר רע שופטן, שנאמר: "נאם פשע לרשע בקרב

לבי אין פחד אלקים לנגד עיניו". בינונים — זה וזה שופטן, שנאמר: "עמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו".

There is a teaching : R. Jose of Galilee says : The good impulse controls the righteous ; as it is said, "My heart is wounded within me" (Ps. cix. 22). The evil impulse controls the wicked ; as it is said, "Transgression speaketh to the wicked, in the midst of the heart, There is no fear of G-d before his eyes" (ibid, xxxvi. 2). Both impulses control average people ; as it is said, "Because He standeth at the right hand ... of the needy, to save him from them

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ברכות סא, ב.

137 הטריפני לחם חקי

"הטריפני לחם חוקי": "חוק" במשמעות של מזון.

Proverbs 30:8 משלי ל"ח:

שָׂוֵא וּדְבַר־רִבּוֹב הִרְחַק מִמֶּנִּי רֹאשׁ וְעֶשֶׂר אֲלִיתָתַי לִי הִטְרִיפְנִי לֶחֶם חֲקִי:

Remove far from me falsehood and lies; Give me neither poverty nor riches; feed me with mine allotted bread

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ל, ח. ראה אוה"ת נ"ך כרך ב ע' א'לח. וראה גם אוה"ת פ' חקת ע' תשסו שמציין לכאן. פ' חקת כרך ה ע' איתרלו.

138 חק לשון קביעות

כפי שמוכח בהערה, אור התורה מביא דוגמה לחוק כמנה קבועה: "כי חוק היה לכוהנים מאת פרעה".

הערת קה"ת

"כמו כי חק לכהנים מאת פרעה" — אוה"ת חוקת ע' תשסח.

139 חק לשון חקיקה

אור התורה על חוקת מסביר את "חוק" במשמעות של חקיקה, החל מעמ' 766, כפי שמצוין בהערה.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת פ' חוקת ע' תשסו ואילך.

140 גליף גליפו בטהירו עילא

פתיחת הזוהר למעשה בראשית: "בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה". אדמו"ר הזקן מקשר בין "חוק", חריתה, לבין האותיות החרוטות הללו.

Zohar I, 15a זח"א טו, א

הערת קה"ת

זח"א טו, א. ראה הביאור באוה"ת ר"ה ע' אישפד ובכרך ו ע' ביתא ואילך.

141 בחי אותיות שבחקיקה

אור התורה על ניצבים דן באותיות החקוקות, כפי שמצוין בהערה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ניצבים ע' איקצו.

142 נשמה שנתת בי טהורה היא

כשמתעוררים אומרים: "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה היא". אדמו"ר הזקן מקשר בין "טהורה" לבין "טהירו עילאה", הזוהר העליון.

Berakhot 60b:4 ברכות ס"ב:

פי מתער אומר: "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה. אתה יצרתה בי, אתה נפתתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתים."

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who ... restorest souls unto dead

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

143 ע"פ וכעצם השמים לטהר

להסבר על הפסוק "וכעצם השמים לטהר", שהקטע מצטט, ההערה מפנה לאור התורה, ראש השנה, עמ' 1384.

הערת קה"ת

אוה"ת ר"ה ע' אישפד.

144 וכעצם השמים לטהר

"ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר": הפסוק מן המאמר שאליו מפנה התוספת שבסוגריים המרובעים.

Exodus 24:10 שמות כ"ד:

וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רִגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבֶנֶת הַסַּפִּיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר:

and they saw the G-d of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 וככלה תעדה כליה

"וככלה תעדה כליה": הפסוק מן המאמר שאליו מפנה הטקסט.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּה' תִּגַּל נִפְשִׁי בְּאַלְקֵי כִי הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁע מַעִיל צָדָקָה יַעֲטֵנִי כְּחֹתָן יִכְתֹּב פָּאָר וְכִפְלָה תַּעֲדָה כְּלִיָּה:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 יעקב יו"ד עקב

ההערה מפנה למילון הקבלי הזה לעניין הדרשה של יעקב כיו"ד ועקב.

הערת קה"ת

ראה קה"י ערך יעקב.

147 לאום מלאום יאמץ

"שני גויים בבטןך ... ורב יעבוד צעיר". כאן מתואר המאבק הפנימי של מי שנמצא במדרגת יעקב.

Genesis 25:23 בראשית כ"ה:כ"ג

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבֶטְנְךָ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדּוּ וְלֹאִם מִלְּאִם יֵאָמֵץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

And the L-RD said unto her: Two nations are in thy womb, And two peoples shall be separated from thy bowels; And the one people shall be stronger than the other people; And the elder shall serve the younger

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כה, כג.

148 ואלמלא הקב"ה עוזרו

"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, לא היה יכול לעמוד בו."

Kiddushin 30b:7 קידושין ל"ב:

וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִוִּי: יִצְרוּ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמִבְקֵשׁ הַמֵּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ", וְאֵלְמָלָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ אֵין יָכוֹל לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֱלֹקִים לֹא יַעֲזֹבֵנוּ בְּיָדוֹ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין ל, ב.

149 משפט דאיהו רחמי

מהדורות קה"ת מביאה את הקטע הזה מהזוהר על "משפט" כביטוי של חמלה.

Zohar III, 85b זח"ג פה, ב

הערת קה"ת

זח"ג פה, ב. וראה מא"א אות מ, סק"ה וביאיר נתיב שם.

150 (ועיין ברכות

ההערה מציינת שבכתב יד של המאמר, שנכתב ללא ההגהות, חסר כל מהקטע הזה ועד סוף המאמר; נראה אפוא שהדברים נוספו בידי הצמח צדק. משום כך ייתכן שהסוגריים שנפתחו כאן נסגרים למעשה רק בסוף המאמר.

הערת קה"ת

בכת"י מהמאמר שנכתבו בלי הגהות ליתא מכאן עד סיום המאמר, וכנראה שזהו מהצ"צ, ולכן אפשר שהסוף מוסגר צ"ל בסיום המאמר.

151 ציון במשפט תפדה

"ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה": הפסוק במאמר שאליו מפנה הסוגר המרובע.

Isaiah 1:27 ישעיהו א' כ"ז

צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדֶּה וְשָׁבִיָּה בְּצִדְקָה:

Zion shall be redeemed with justice, And they that return of her with righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

152 ולכן נקרא החדש תשרי אותיות ישרת

ההערה מציינת שדרשת תשרי כ"ישרת" מופיעה גם בהעתקת המאמר של אדמו"ר האמצעי בסידור.

הערת קה"ת

וכ"ה בהנחת כ"ק אדה"א ממאמר זה בסידור שער ר"ה רלה, ג. ובאה"ת דברים כרך ו ע' ב' תג. וראה שם ע' בישלו.

153 ישרת לבב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
מ"א ג, ו. [כ].

154 ישרת לבב

שלמה מדבר על דוד, שהתהלך לפני ה' "באמת, בצדקה וביושר לבב".
אדמו"ר הזקן מוצא את "ישרות" באותיות תשרי.

I Kings 3:6 מלכים א' ג' ו'

וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אֶתֶּה עֲשִׂיתָ עִם־עַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי חֶסֶד גָּדוֹל כַּאֲשֶׁר הָלַךְ לִפְנֶיךָ בְּאֵמֶת וּבְצִדְקָה וּבִישָׁרֹת לִבָּב עִמָּךְ וַתִּשְׁמְרֵנִי אֶת־הַחֶסֶד הַגָּדוֹל הַזֶּה וַתִּתֵּן־לִי בֶן יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּאוֹ כִּיּוֹם הַזֶּה:

And Solomon said: 'Thou hast shown unto Thy servant David my father great kindness, according as he walked before Thee in truth, and in righteousness, and in uprightness of heart with Thee; and Thou hast kept for him this great kindness, that Thou hast given him a son to sit on his throne, as it is this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

155 בכל לבבך בשני יצריך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ברכות פ"ט, מ"ה.

156 בכל לבבך בשני יצריך

"בכל לבבך — בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע."

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט' ה'

חַיֵּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֶׁשָּׂם שְׂהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ו) וְאַהֲבַת אֵל יִי אֱלֹהֶיךָ כָּל לִבְּךָ וּכָל נַפְשְׁךָ וּכָל מַאֲדֶךָ. כָּל לִבְּךָ, בְּשֵׁנֵי יִצְרִיךָ, בִּיצֹר טוֹב וּבִיצֹר רָע. וּכָל נַפְשְׁךָ, אִפְלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. וּכָל מַאֲדֶךָ, כָּל מְמוֹנֶךָ. דְּבָר אַחֵר כָּל מַאֲדֶךָ, כָּל מוֹדָה וּמוֹדָה שְׂהוּא מוֹדֵד לָךְ הוּא מוֹדָה לוֹ בְּמַאֲד מַאֲד. לֹא יָקֹל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמְּזוּחָה, שְׂהוּא מְכוֹן כְּנֶגֶד בֵּית קִדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים. לֹא יִכְנֹס לְהַר הַבַּיִת בְּמִקְלוֹ, וּבְמִנְעָלוֹ, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

157 לעשות הישר בעיני ה' אלקיך

"והיה אם שמוע תשמע בקול הוי' אלקיך... לעשות הישר בעיני הוי'

אלקיך": המאמר שאליו מפנה הסוגר המרובע המסיים.

Deuteronomy 13:19 דברים י"ג:י"ט

כִּי תִשְׁמָע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיֹּשֵׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֶיךָ:

when thou shalt hearken to the voice of the L-RD thy G-d, to keep all His commandments which I command thee this .day, to do that which is right in the eyes of the L-RD thy G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Pri Etz Chaim (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Vocalized Edition (CC0); The Judaica Press complete Tanach .with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY); Mossad Harav Kook, Jerusalem 1963 (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/rosh-hashanah/1/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/rosh-hashanah/1/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק